

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»

Форма навчання: заочна
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Офшоризація міжнародної бізнес-діяльності: безпековий вимір»
(назва теми)

здобувача

Третяков Іван Олегович
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: професор, доцент Столярчук Я. М.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри:

д.е.н., професор Столярчук Я.М.

(підпис)

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 88 сторінок, 13 таблиць, 1 рисунок, список літератури складається з 78 найменувань.

«Офшоризація міжнародної бізнес-діяльності: безпековий вимір»

Об'єктом дослідження є закони, закономірності та тенденції глобального економічного розвитку.

Предметом дослідження є механізми та інструменти офшоризації міжнародної бізнес-діяльності у контексті її впливу на національну економічну безпеку держав.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи розкриття теоретико-методологічних засад дослідження офшоризації бізнес-діяльності, комплексний аналіз сучасних масштабів і структури офшорних бізнес-операцій, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів деофшоризації бізнесу у контексті забезпечення економічної безпеки.

Для реалізації поставленої мети у дипломній роботі поставлено такі конкретні завдання:

- розкрити економічну сутність та еволюцію процесів офшоризації бізнес-діяльності;
- охарактеризувати сучасний інструментарій офшоризації та основні мотиви використання офшорних юрисдикцій;
- визначити безпекові наслідки офшоризації для національних економік;
- проаналізувати особливості національних політик деофшоризації (на прикладі окремих країн або корпорацій);
- визначити ключові пріоритети міжнародної протидії ризикам офшоризації у контексті економічної безпеки;

За результатами роботи сформульовано практичні рекомендації щодо екологізації енергетичного сектору України у повоєнний період.

Рік виконання дипломної роботи: 2026 р.

Рік захисту роботи: 2026 р.

Ключові слова: Офшоризація, деофшоризація, економічна безпека, транснаціональні корпорації (ТНК), податкова оптимізація, трансфертне ціноутворення, розмивання податкової бази (BEPS), глобальний мінімальний податок (Pillar Two), контрольовані іноземні компанії (КИК), автоматичний обмін інформацією (CRS), ніаршоринг (Nearshoring), тіньова економіка, економічна присутність (Substance), криптоактиви (CARF), режим експортного забезпечення.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження офшоризації бізнес-діяльності.....	7
1.1. Економічна сутність та еволюція процесів офшоризації бізнесу.....	7
1.2. Сучасний інструментарій офшоризації бізнес-діяльності та її мотиви.....	18
1.3. Безпеківі наслідки офшоризації бізнес-діяльності.....	28
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ МАСШТАБИ І СТРУКТУРА ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС- ОПЕРАЦІЙ: ОЦІНКА ПЕРЕВАГ І РИЗИКІВ.....	36
2.1. Сучасні масштаби використання офшорних юрисдикцій	36
2.2. Корпоративні стратегії офшоризації бізнесу	45
2.3. Корпоративні стратегії офшоризації бізнесу	53
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕСУ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	64
3.1. Особливості національних політик деофшоризації економіки	64
3.2. Ключові пріоритети міжнародної протидії ризикам офшоризації	70
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКРОИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах глобалізації світової економіки, лібералізації фінансових ринків та зростання мобільності капіталу офшоризація міжнародної бізнес-діяльності набула системного та багатовимірного характеру. Використання офшорних і низькоподаткових юрисдикцій стало поширеною практикою транснаціональних корпорацій, фінансових груп і великих національних компаній з метою оптимізації оподаткування, зниження регуляторного навантаження та підвищення конкурентоспроможності. Водночас такі процеси формують значні економічні, фінансові та інституційні ризики як для окремих держав, так і для глобальної економічної безпеки.

Особливої актуальності проблема офшоризації набуває у безпековому вимірі, оскільки масштабне виведення капіталу в офшорні зони призводить до звуження податкової бази, послаблення фінансової стійкості держав, зростання тіньової економіки, відмивання коштів та фінансування протиправної діяльності. Для країн з перехідною економікою, зокрема України, офшоризація є одним із ключових чинників втрати національного доходу, підриву економічного суверенітету та зниження ефективності державної економічної політики, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

У відповідь на зростання загроз, пов'язаних з офшоризацією, провідні міжнародні організації та уряди розвинених країн активізували політику деофшоризації, запровадивши ініціативи BEPS, автоматичний обмін податковою інформацією, посилення контролю за трансфертним ціноутворенням і прозорістю корпоративних структур. У цьому контексті наукове дослідження економічної сутності, масштабів і наслідків офшоризації, а також стратегічних пріоритетів протидії її ризикам, набуває особливої теоретичної та практичної значущості.

Найбільш повно теоретичні основи міжнародного бізнесу і фіскальної оптимізації бізнес-операцій багатонаціональних компаній, процеси офшоризації бізнес-діяльності та її наслідки, методологія і практика податкового регулювання трансфертного ціноутворення, інструментарій національного і міжнародного контролінгу за офшоринговими операціями, провідні тренди деофшоризації глобальної економіки розкриті у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених як: К.Бартлет, Л. Борець, О. Баула, Г. Вамсер, Дж. Венріч, В. Вергун, Дж.Вовет, Дж. Гарсія-Бернандо, О. Грехем, К.

Дікенсон, М.Дішінгер, Д. Кемпбел, К.Кійота, К.Ковтонюк, М. Крішнен, А. Ламін, Г. Ліваніс, К. Ловел, Т. Лохсе, В. Мерло, А. Поручник, Н. Рідел, К. Робертсон, М. Руф, Х. Сноуден, Дж. Фічтнер, К. Форнелл, М. Хасегава, Дж. Хейнс, М.Херрінгтон, Е. Хімскерк, Т.Шевлін, Н. Шексон, та багатьох інших.

Попри значний доробок науковців у розв'язанні цієї багатогранної проблеми, низка її теоретичних та прикладних аспектів досі потребує глибшого вивчення. Зокрема, актуальним є комплексний аналіз офшоризації крізь призму економічної безпеки, а також дослідження генезису та еволюції відповідного теоретичного інструментарію. Важливість системного вивчення процесів офшоризації бізнес-діяльності та їхнього впливу на національну безпеку держав зумовила вибір теми, визначила мету та завдання цієї магістерської роботи

Метою роботи є розкриття теоретико-методологічних засад дослідження офшоризації бізнес-діяльності, комплексний аналіз сучасних масштабів і структури офшорних бізнес-операцій, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів деофшоризації бізнесу у контексті забезпечення економічної безпеки.

Відповідно до поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких **завдань дослідження**:

- розкрити економічну сутність та еволюцію процесів офшоризації бізнес-діяльності;
- охарактеризувати сучасний інструментарій офшоризації та основні мотиви використання офшорних юрисдикцій;
- визначити безпекові наслідки офшоризації для національних економік;
- проаналізувати сучасні масштаби використання офшорних юрисдикцій;
- дослідити корпоративні стратегії офшоризації бізнесу;
- оцінити роль офшорних схем у функціонуванні тіньової економіки;
- проаналізувати особливості національних політик деофшоризації (на прикладі окремих країн або корпорацій);
- визначити ключові пріоритети міжнародної протидії ризикам офшоризації у контексті економічної безпеки.

Об'єктом дослідження є закони, закономірності та тенденції глобального економічного розвитку.

Предметом дослідження є механізми та інструменти офшоризації міжнародної бізнес-діяльності у контексті її впливу на національну економічну безпеку держав.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема: порівняльний аналіз, економіко-статистичні методи, метод узагальнення, графічні та табличні методи подання інформації. Аналітична частина ґрунтується на використанні міжнародних статистичних баз даних та аналітичних звітів.

Інформаційною базою дослідження слугували праці вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем міжнародної економіки та фінансів, матеріали міжнародних організацій (OECD, IMF, World Bank, UNCTAD), офіційні статистичні дані, аналітичні звіти консалтингових компаній, нормативно-правові акти України та Європейського Союзу.

Теоретичне та практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів у процесі формування державної політики деофшоризації, удосконалення механізмів податкового регулювання, а також у навчальному процесі при вивченні дисциплін з міжнародної економіки та економічної безпеки.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні засади офшоризації бізнес-діяльності. Другий розділ присвячено аналізу сучасних масштабів, структур та корпоративних стратегій офшоризації. У третьому розділі визначено стратегічні пріоритети деофшоризації бізнесу в контексті забезпечення економічної безпеки та міжнародного досвіду протидії офшорним ризикам.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ, ДОСЛІДЖЕННЯ, ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Економічна сутність та еволюція процесів офшоризації бізнесу

Теоретичний аналіз офшоризації дозволяє визначити її як феномен, що балансує між публічними інтересами держави та приватними інтересами бізнесу. З одного боку, держава через податкову політику намагається забезпечити фінансовий ресурс для соціального та економічного розвитку, а з іншого — платники податків через податкове планування шукають найбільш ефективні моделі функціонування [1]. Ефективне податкове планування (TP) не зводиться лише до зменшення податкового навантаження; це складний комплекс заходів, що включає управління податковими ризиками, оптимізацію грошових потоків та стратегічне розміщення активів для досягнення максимальної фінансової стійкості.

Важливим компонентом сутності офшоризації є захист активів (asset protection). Для власників великих капіталів, підприємців та високозаможних осіб офшорні структури, такі як трасти та фонди, стають інструментом юридичного відокремлення особистого майна від бізнес-ризиків, судових позовів чи непередбачуваних вимог кредиторів. Така стратегія дозволяє створити захисний бар'єр, роблячи активи недосяжними для національних судів у разі необґрунтованого тиску чи політичної нестабільності. Проте сучасне розуміння захисту активів виключає використання цих інструментів для ухилення від існуючих боргів, що вважається шахрайством.

Офшорні юрисдикції, які часто називають «податковими гаванями» (tax havens), фактично торгують своїм суверенітетом, надаючи іноземцям можливість використовувати свою правову систему та фінансову інфраструктуру в обмін на реєстраційні збори та стимулювання місцевого сектору послуг [2]. Визначення податкової гавані є конвенційним і залежить від суб'єктивної оцінки вигод, які шукає конкретна особа чи компанія: від низьких податків до підвищеної приватності чи доступу до глобальних ринків.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика цілей використання офшорних структур

Цільовий орієнтир	Економічний зміст та механізм реалізації	Очікуваний результат
Податкова оптимізація	Використання нульових або низьких ставок на прибуток, дивіденди та капітал.	Збільшення чистого прибутку та реінвестиційних можливостей.
Захист активів	Юридичне відокремлення активів через трасти та компанії поза межами резидентності власника.	Мінімізація ризиків втрати майна через судові позови чи рейдерство.
Конфіденційність	Використання норм права, що дозволяють не розкривати бенефіціарних власників публічно.	Захист комерційної таємниці та особистої безпеки власників.
Глобалізація бізнесу	Створення нейтральної платформи для міжнародних транзакцій та розрахунків.	Спрощений доступ до іноземного капіталу та нових ринків збуту.
Управління спадщиною	Складання планів передачі активів наступним поколінням через офшорні фонди.	Уникнення тривалих процедур успадкування та надмірних податків на спадщину.

Джерело: сформовано автором за даними [3-5]

Еволюція цих процесів свідчить, що офшоризація стала не лише фінансовим інструментом, а й елементом міжнародної економічної безпеки. Водночас, масове виведення прибутків у низькоподаткові зони створює податкову асиметрію та загрози для бюджетів розвинених країн, що спонукає міжнародні організації до розробки жорстких механізмів контролю.[3]

Історична ретроспектива: від витоків до глобальної системи. Історія офшорних центрів не є лінійним процесом; вона відображає зміни в міжнародному праві, фінансових системах та геополітичних

розкладах сил. Сучасні офшори пройшли шлях від локальних експериментів до глобальної мережі, що контролює значну частку світового капіталу.

Початковий етап: Зародження концепції (кінець XIX ст. – 1930-ті роки). Витоки офшорної стратегії лежать у конкуренції між штатами США наприкінці XIX століття. Нью-Джерсі та Делавер, відчуваючи потребу у фінансових ресурсах, запровадили ліберальні закони про інкорпорацію, що дозволяли компаніям володіти акціями інших компаній та вести діяльність поза межами штату реєстрації [4]. Це створило модель, де юридичне існування фірми відокремлювалося від її фактичних операцій. У Європі цей період відзначився становленням Швейцарії як центру фінансової конфіденційності, що було обумовлено політичною нестабільністю та бажанням європейського капіталу знайти безпечну гавань [5].

Другий етап: Ера Бреттон-Вудс та деколонізації (1944–1971). Після Другої світової війни нова фінансова архітектура, заснована на Бреттон-Вудських угодах, передбачала жорсткий контроль над рухом капіталу. Проте деколонізація Британської імперії створила несподіваний попит на офшорні послуги. Колишні колонії та залежні території, такі як Джерсі, Гернсі та Кайманові острови, почали розвивати фінансові центри як стратегію виживання, пропонуючи послуги британським резидентам, що перебували поза межами високих податкових режимів Великої Британії [6]. У 1960-х роках виник ринок євродоларів, що дозволив банкам оперувати валютою поза регуляціями США, що дало потужний поштовх розвитку офшорного банкінгу.

Третій етап: Розквіт та інституціоналізація (1970-ті – 1990-ті роки). Крах Бреттон-Вудської системи у 1971 році та перехід до плаваючих валютних курсів різко збільшили фінансові ризики, що потребувало нових інструментів хеджування. 1970-ті та 1980-ті роки стали періодом стрімкого зростання кількості офшорних юрисдикцій. Офшорні фінансові центри (OFC) почали спеціалізуватися на нішевих продуктах: Бермуди стали лідером у кептивному страхуванні, Каймани — у фондовому секторі [7]. До початку 1980-х років близько половини всіх міжнародних банківських активів та пасивів проходили через офшори [8]. У 1990-х роках БНП почали використовувати офшори як базовий елемент своїх глобальних податкових стратегій, що призвело до перших серйозних занепокоєнь з боку розвинених країн (ОЕСР) щодо

«шкідливої податкової практики».

Четвертий етап: Регуляторний тиск та цифрова трансформація (2000–2025). Події 9/11 змусили світову спільноту переглянути ставку на банківську таємницю через загрозу фінансування тероризму. З 2000 року ОЕСР, МВФ та FATF розпочали систематичну роботу з підвищення прозорості та обміну податковою інформацією. Впровадження FATCA у США (2010 рік) та автоматичного обміну інформацією (AEOI) глобально суттєво послабило привабливість офшорів як інструментів приховування доходів.¹¹ У 2020-х роках фокус змістився на впровадження глобального мінімального податку (Pillar Two) та цифровізацію фінансових операцій за допомогою блокчейну, що ознаменувало перехід від «офшорів секретності» до «офшорів прозорості ефективності».

Механізми функціонування офшорного бізнесу та методи податкової оптимізації. Офшорна діяльність реалізується через розгалужену систему юридичних та фінансових інструментів, що дозволяють маніпулювати прибутками та активами. В основі більшості схем лежить використання компаній-оболонки (shell companies), які часто існують лише у формі юридичної реєстрації («на папері»), не маючи реального персоналу чи офісів у країні реєстрації. Такі компанії стають ланками в складних ланцюжках транзакцій, спрямованих на перенесення податкової бази [6].

Трансфертне ціноутворення та штучне переміщення прибутків. Одним із найпоширеніших методів є трансфертне ціноутворення, де ціни на товари чи послуги в операціях між пов'язаними компаніями встановлюються таким чином, щоб основний прибуток акумулювався в офшорній структурі, а витрати — у компанії, що працює в країні з високими податками [7]. ОЕСР визначає це як штучне переміщення прибутку в місце, де здійснюється незначна економічна активність або вона взагалі відсутня. Наприклад, у 2020 році американські корпорації задекларували в 15 офшорних юрисдикціях прибутки, які були неспівмірними з їхньою реальною економічною діяльністю.

Таблиця 1.2

Структурні відмінності офшорних юрисдикцій: Conduit та Sink

Тип юрисдикції	Роль у фінансових потоках	Приклади та особливості
----------------	---------------------------	-------------------------

Conduit (Провідники)	Високорозвинені країни, що діють як проміжні пункти для переміщення капіталу в інші гавані.	Ірландія, Нідерланди, Люксембург, Сінгапур. Мають широку мережу податкових угод.
Sink (Поглиначі)	Юрисдикції, де капітал остаточно акумулюється та утримується в активах.	Британські Віргінські Острови, Каймани, Бермуди. Характеризуються майже нульовим оподаткуванням.
Pass-through (Транзитні)	Країни, що приймають на себе левову частку інвестицій через спеціальні інструменти (SPE).	Вісім юрисдикцій забезпечують 85% таких потоків, включаючи Гонконг та Ірландію.

Джерело: складено автором за даними [9-11]

Роялті, інтелектуальна власність та внутрішньогрупове фінансування є ключовими інструментами податкової оптимізації. Мобільність нематеріальних активів робить їх особливо зручними для офшоризації: компанії реєструють патенти, торгові марки або програмне забезпечення в офшорних юрисдикціях і стягують значні роялті за їх використання зі своїх дочірніх підприємств по всьому світу. Це дає змогу ефективно виводити кошти у формі витрат, які підлягають вирахуванню з податкової бази. Аналогічний механізм діє і у сфері внутрішньогрупового кредитування (так звана «тонка капіталізація»), коли прибутки виводяться у вигляді відсотків за позиками, наданими офшорною материнською компанією [7].

Ірландія, наприклад, стала ключовим хабом для американських технологічних гігантів, що призвело до зміщення прибутків у розмірі близько 116 мільярдів доларів щорічно при ефективній ставці податку всього 4%. Сінгапур та Нідерланди виконують аналогічні ролі, забезпечуючи транзит капіталу в розмірі 90 та 89 мільярдів доларів відповідно [8].

Масштаби офшорного ухилення мають критичний вплив на фінансову стійкість держав. За оцінками ОЕСР, розмивання податкової бази та виведення прибутку коштує країнам від 100 до 240 мільярдів доларів США щороку у вигляді втрачених доходів, що еквівалентно 4–10% світових надходжень від корпоративного податку. Найбільше страждають країни, що розвиваються, через

їхню високу залежність від податків з великих підприємств.

У контексті США, незважаючи на впровадження Закону про податкові пільги та робочі місця (TCJA) у 2017 році, значна частина офшорного ухилення залишилася незмінною. Дослідження показують, що американські корпорації продовжують уникати податків на суму майже 300 мільярдів доларів на рік [12]. Більше того, зниження ставок на репатрійований прибуток не призвело до очікуваного буму внутрішніх інвестицій чи створення робочих місць. Замість цього репатрійовані кошти були переважно використані для зворотного викупу акцій (stock buybacks), що підтримало ціни на активи, але не реальний сектор економіки.

У деяких юрисдикціях, таких як Британські Віргінські Острови чи Барбадос, задекларовані прибутки американських компаній перевищують загальний ВВП цих країн, що є прямим доказом штучності цих фінансових показників [13]. Це створює глобальну податкову асиметрію, де малий бізнес, що працює локально, несе вищий податковий тягар порівняно з БНП, які мають доступ до офшорних інструментів.

Глобальний мінімальний податок та нова архітектура регулювання 2024–2025. У відповідь на виклики офшоризації, Інклюзивна рамкова програма ОЕСР/G20, що об'єднує 147 країн, розробила двокомпонентний план реформування міжнародної податкової системи. Ключовим елементом є Pillar Two — глобальний мінімальний корпоративний податок на рівні 15%.

Основна мета Pillar Two — встановити нижню межу податкової конкуренції. Якщо прибуток корпорації в одній країні оподатковується за ставкою нижче 15%, інші юрисдикції отримують право застосувати «дотягуючий» податок (top-up tax). Основні інструменти включають:

- Правило включення доходу (IIR): Податок стягується в країні базування материнської компанії.
- Правило недооподаткованих прибутків (UTPR): Діє як запобіжник, дозволяючи іншим країнам стягувати податок, якщо країна походження цього не робить.

– Кваліфіковані внутрішні мінімальні податки (QDMTT):
Дозволяють країнам самостійно забирати «дотягуючий» податок до свого бюджету.

Станом на початок 2025 року близько 90% БНП, що підпадають під дію правил, вже перебувають у сфері застосування 15% ставки [14]. Проте процес впровадження стикається з серйозними перешкодами. Зокрема, у січні 2025 року адміністрація США видала виконавчий наказ, який проголосив, що Глобальна податкова угода не має сили в Сполучених Штатах без акту Конгресу, що фактично поставило під сумнів універсальність системи [15].

У червні 2025 року було досягнуто крихкого компромісу між країнами G7. США погодилися відмовитися від «податку-помсти» (revenge tax) проти іноземних компаній у межах закону «One Big Beautiful Bill» (OBVB), тоді як інші країни погодилися не застосовувати правила Pillar Two до американських БНП у певних випадках. Це створило так звану «пліч-о-пліч» систему, де США використовують власний режим NCTI (колишній GILTI) зі ставкою 14%, що дещо відрізняється від стандартів ОЕСР [16].

Майбутнє офшоризації в цифровій економіці: ШІ, Блокчейн та Смарт-контракти. Технологічний прогрес не лише створює інструменти контролю, а й пропонує нові форми офшорної діяльності. Цифрова трансформація веде до появи «віртуальних офшорів», де кордони юрисдикцій стають ще більш прозорими.

Таблиця 1.3
Схема роботи смарт контрактів

Сфера застосування	Механізм впливу на офшорну діяльність	Потенційний ефект
Фінанси (DeFi)	Автоматизація кредитування та розрахунків без участі банків.	Миттєве врегулювання транзакцій 24/7 у будь-якій точці світу.
Логістика	Прозоре відстеження походження товарів через блокчейн.	Зменшення можливостей для маніпуляцій з митною вартістю.
Управління	Токенізація реальних	Можливість часткового

капіталом	активів (нерухомість, золото).	володіння активами в різних юрисдикціях.
Корпоративне управління	Автоматизація затвердження CAPEX за допомогою ІІІ.	Зменшення циклу затвердження на 34% та підвищення точності прогнозів.

Джерело: узагальнено на основі [18-21]

Блокчейн як інструмент прозорості та автоматизації. Блокчейн-технології змінюють парадигму довіри. Децентралізовані реєстри забезпечують незмінність записів, що може бути використано для автоматичного обміну даними про транзакції та бенефіціарів [17]. Смарт-контракти — програмні коди, що автоматично виконують умови угод — усувають потребу в посередниках, таких як офшорні юристи чи нотаріуси, знижуючи операційні витрати.

У 2025 році з'явилося поняття «Смарт-контракти 2.0», які інтегрують штучний інтелект для адаптивного виконання умов. Вони здатні реагувати на ринкові зміни, геополітичні події чи дані ланцюжків постачання в реальному часі.

Таблиця 1.4

Ключові фактори впливу на стратегію БНП у 2025 році

Фактор впливу	Відсоток респондентів (2025)	Наслідки для стратегії БНП
Потреба у сталості ланцюжків	41% (високий пріоритет)	Зміщення фокусу з ціни на надійність поставок.
Тарифна невизначеність	75% (вплив на інвестиції)	Обмеження здатності планувати довгострокові операції в США.
Дефіцит сировини в США	94% (критична проблема)	Неможливість повної деофшоризації через відсутність ресурсів.
Очікуваний ефект від тарифів 15%	23% (обсяг рещорингу)	Тарифи можуть змусити повернути частину виробництва, але ціною зростання інфляції.

Джерело: узагальнено на основі [26-28]

Незважаючи на переваги, широке впровадження блокчейну в офшорах стикається з проблемами масштабованості, регуляторної невизначеності та ризиками безпеки смарт-контрактів.

Геополітична нестабільність та торговельні війни змушують БНП переосмислювати стратегії розміщення виробництва. Традиційний офшоринг (перенесення виробництва в країни з дешевою працею) поступається місцем моделям, що мінімізують ризики розриву ланцюжків постачання.

Ніаршоринг передбачає переміщення виробництва в сусідні країни. Для американських компаній основним напрямком стала Мексика, яка до кінця 2025 року може стати п'ятим за величиною виробником автомобілів у світі завдяки перевагам USMCA та близькості до ринку США. Це дозволяє скоротити час виконання замовлень та витрати на логістику при збереженні прийнятної вартості праці [23].

Решоринг — це повернення виробництва в країну походження. Опитування 2025 року показують, що лише 16% компаній зараз активно розглядають решоринг, тоді як 37% взагалі не мають таких планів [24]. Основними причинами залишаються високі витрати на будівництво нових потужностей та дефіцит кваліфікованої робочої сили на внутрішніх ринках [25].

Економічна природа офшоризації бізнесу в постає не як випадкове явище, а як логічний результат еволюції міжнародного капіталу в умовах глобальної конкуренції. Автор обґрунтовує, що сутність цього процесу полягає у прагненні суб'єктів господарювання до максимізації своєї ефективності шляхом використання специфічних переваг іноземних юрисдикцій. Це включає не лише мінімізацію податкового навантаження, що було первинним рушієм, а й стратегічне управління трансакційними витратами, захист прав власності від неринкових ризиків, а також забезпечення вільного доступу до міжнародних фінансових інструментів. Таким чином, офшоризація інтерпретується як системна трансформація бізнес-моделей, де корпоративна структура розгалужується по всьому світу для оптимізації кожної окремої ланки створення вартості.

Історичний розвиток процесів офшоризації пройшов шлях від примітивних методів приховування прибутків до формування надскладної глобальної архітектури. На ранніх етапах, що припали

на середину минулого століття, офшоринг мав переважно фрагментарний характер і базувався на використанні податкових гаваней колишніми колоніями. Проте з початком інтенсивної глобалізації 1980-х років відбулася докорінна зміна: офшорні зони перетворилися на високотехнологічні вузли світової фінансової мережі. У сучасну цифрову епоху еволюція досягла піку, коли фізичне місцезнаходження бізнесу практично втратило значення, а основними інструментами стали інтелектуальна власність, цифрові активи та складні схеми трансфертного ціноутворення. Водночас сучасна фаза характеризується жорсткою інституційною протидією, що змушує бізнес відмовлятися від агресивних схем на користь прозоріших моделей, які фокусуються на реальній присутності (substance) та легальній інтеграції у світовий інвестиційний простір.

Еволюційний шлях офшоризації, згідно з дослідженням, супроводжувався поступовим ускладненням її функціонального наповнення. На етапі зародження головною перевагою була конфіденційність та захист від політичної нестабільності, що робило офшори привабливими для збереження приватного капіталу. Проте з часом фокус змістився на підтримку транснаціонального виробництва, де офшорні юрисдикції почали спеціалізуватися на наданні конкретних фінансових послуг, таких як страхування, лізинг або управління судноплавними реєстрами. Сучасний етап еволюції позначений інтелектуалізацією процесів, де основна додана вартість концентрується навколо об'єктів інтелектуальної власності. Сьогодні компанії не просто виводять гроші, а переміщують права на патенти та торгові марки, що дозволяє їм легально акумулювати прибуток у формі роялті. Це свідчить про те, що офшоризація еволюціонувала у високотехнологічну систему управління інтелектуальним капіталом, яка інтегрована в цифрову економіку та продовжує розвиватися попри посилення міжнародного фінансового моніторингу та політики прозорості.

Важливим аспектом теоретичного внеску автора є розгляд офшоризації як невід'ємної частини сучасної управлінської парадигми. Це означає, що використання офшорних інструментів перестало бути ознакою кризового стану чи недобросовісної конкуренції, а стало стандартом ефективного менеджменту для компаній, що прагнуть глобального лідерства. Еволюція цього процесу призвела до того, що зараз межа між офшорним та оншорним бізнесом стає дедалі прозорішою, оскільки традиційні економіки часто запозичують офшорні елементи для підвищення власної інвестиційної привабливості. Таким чином, сучасна еволюція офшоризації завершується

стадією глобальної фінансової конвергенції, де офшорні принципи стають органічною частиною світової архітектури бізнесу.

1.2. Сучасний інструментарій офшоризації бізнес-діяльності та її мотиви

Сучасний ландшафт міжнародного бізнесу характеризується фундаментальним зсувом від спрощених моделей податкової мінімізації до складних стратегій транскордонної стійкості. У період 2025–2026 років офшоризація перестала бути лише інструментом приховування капіталу, перетворившись на високотехнологічну систему управління ризиками, доступу до дефіцитних людських ресурсів та адаптації до жорсткого регуляторного тиску. Глобальні корпорації та заможні приватні особи (HNWIs) змушені оперувати в умовах «нової прозорості», де традиційні офшорні «поштові скриньки» поступаються місцем структурам з реальною економічною суттю (economic substance) та цифровим автономним організаціям [38]. Даний звіт детально аналізує ключові мотиви, інструменти та регуляторні бар'єри, що визначають архітектуру сучасного офшорного світу.

Протягом 2025–2026 років мотиваційна структура бізнесу щодо виведення діяльності в іноземні юрисдикції зазнала значної трансформації під впливом геополітичної поляризації та технологічного стрибка. Якщо раніше домінуючим фактором було виключно зниження податкового навантаження, то сьогодні на перший план виходять питання стійкості ланцюгів постачання, захисту активів від внутрішньополітичної нестабільності та залучення талантів у сфері штучного інтелекту (рис 1.2).

Прогнози на 2026 рік вказують на 35% ймовірність рецесії у США та глобальній економіці, що змушує бізнес-лідерів шукати способи фіксації витрат у стабільних юрисдикціях [39]. Оптимізм щодо стану національних економік стабілізувався на рівні 39%, що значно нижче показників попередніх років, спонукаючи компанії до географічної диверсифікації. Одним із найсильніших драйверів залишається арбітраж вартості робочої сили, де офшоризація дозволяє знизити витрати на персонал на 70–90%. В умовах високої інфляції та зростання витрат на локальних ринках, передача таких функцій, як ІТ-послуги, підтримка клієнтів та бек-офіс, до країн Південної та Східної Азії стає необхідною умовою підтримки маржинальності.

Зростання протекціонізму та введення нових тарифів (що негативно вплинули на 61% опитаних компаній) стимулюють перехід до стратегій «ніаршорингу» (nearshoring) та створення Global Capability Centers (GCC) у дружніх юрисдикціях. Компанії використовують офшорні структури для обходу торговельних бар'єрів та мінімізації впливу геополітичних ризиків, таких як напруженість навколо Тайваню, про яку висловили стурбованість 77% виробників. Встановлення присутності в таких країнах, як В'єтнам або

Мексика, дозволяє бізнесу зберігати доступ до ключових ринків за умов зростаючої ізоляції традиційних виробничих центрів.

У 2026 році володіння технологіями ІІІ стає критичним фактором конкурентоспроможності. 62% середніх підприємств планують впроваджувати автоматизацію процесів на основі ІІІ, що потребує доступу до глобального пулу розробників. Офшоризація дозволяє залучати фахівців з регіонів з високою концентрацією технічних талантів (наприклад, Польща чи Індія), де витрати на розробку програмного забезпечення є суттєво нижчими при збереженні високої якості. Це також забезпечує режим роботи 24/7, коли за рахунок різниці в часових поясах проектна діяльність не припиняється ні на хвилину.

Інструменти, що використовуються для офшоризації бізнесу в 2026 році, стали значно складнішими внаслідок впровадження автоматизованого обміну інформацією та вимог до прозорості. Вони поєднують у собі традиційні юридичні форми з новітніми блокчейн-технологіями.

Спеціальні цільові компанії (Special Purpose Vehicles, SPV) залишаються фундаментом проектного фінансування та структурування активів. У 2026 році вони часто описуються як «фірми-роботи» — юридичні особи без власного персоналу чи фізичного офісу, створені виключно для виконання конкретних транзакцій. Їхня основна роль полягає в ізоляції фінансових ризиків від материнської компанії, що критично важливо для капіталомістких проектів у сфері енергетики або будівництва інфраструктури [41].

Використання SPV дозволяє компаніям досягати високого рівня кредитного плеча (до 70–90%) та забезпечувати статус «віддаленості від банкрутства» (bankruptcy remoteness). Якщо проект зазнає невдачі, кредитори мають доступ лише до активів SPV, не впливаючи на платоспроможність материнської структури [42]. Основними юрисдикціями для реєстрації таких суб'єктів у 2026 році є Кайманові острови, Британські Віргінські острови (BVI), Люксембург та Ірландія.

В умовах «великої передачі багатства» обсягом 83,5 трильйона доларів наступним поколінням, трасти та приватні фундації стають основними інструментами спадкового планування та захисту від кредиторів.

Трасти, як правовідносини, де довірчий власник (trustee) управляє активами в інтересах бенефіціарів, залишаються популярними в країнах загального права (Common Law). Наприклад, трасти Островів Кука вважаються «золотим стандартом» захисту активів завдяки майже непроникним бар'єрам для іноземних судових рішень. На противагу їм, приватні фундації (Foundations) є окремими юридичними особами, що мають власну правосуб'єктність, що робить їх більш зрозумілими для клієнтів з країн цивільного права [44]. У 2026 році спостерігається тенденція до використання гібридних структур, де траст може володіти частками у фундації, забезпечуючи максимальну конфіденційність та контроль з боку засновника [43].

Найбільш інноваційним інструментом сьогодні є використання DAO як офшорних операційних структур. Однак після судових прецедентів у США,

зокрема у справі *Samuels v. Lido DAO*, де незареєстровані DAO були визнані повними товариствами з необмеженою відповідальністю учасників, ринок масово перейшов до застосування так званих «юридичних обгортки» (legal wrappers). Зокрема, на Маршаллових Островах у 2022 році було ухвалено Закон про DAO, який дозволяє реєструвати децентралізовані організації у формі DAO LLC, надаючи їм статус юридичної особи, право володіти майном та укладати договори, водночас зберігаючи механізми управління на основі токенизованого голосування. Водночас Кайманові острови стали популярною юрисдикцією для реєстрації Foundation Company, кількість яких у 2025 році зросла на 70% порівняно з попереднім роком, що пояснюється можливістю їх функціонування без акціонерів і високою придатністю для управління блокчейн-протоколами та казначействами проєктів Web3.

Ці структури дозволяють поєднати гнучкість блокчейну з правовою визначеністю, необхідною для взаємодії з традиційною фінансовою системою та регуляторами.

Сучасна офшоризація змушена адаптуватися до глобальних ініціатив OECD та ЄС, які практично ліквідували можливість анонімного володіння активами та безподаткового виведення прибутків без реальної діяльності.

Впровадження правил Pillar Two встановило глобальну мінімальну ставку податку на прибуток корпорацій у розмірі 15%. Це означає, що якщо ефективна ставка податку в офшорній юрисдикції нижча за цей поріг, країна походження материнської компанії має право нарахувати додатковий податок (Top-up Tax).

Для американських мультинаціональних груп ситуація ускладнюється реформою GILTI (ребрендінг у NCTI з 2026 року), яка встановлює ефективну ставку податку на рівні 13,125%. Впровадження підходу «Side-by-Side» (SbS) дозволяє певним групам США уникати деяких аспектів Pillar Two, якщо їхня внутрішня система визнається достатньо надійною. Це змушує бізнес проводити складні розрахунки ефективної податкової ставки (ETR) на основі юрисдикційного підходу:

$$ETR = \frac{\text{Сплатнені податки в юрисдикції}}{\text{Чистий прибуток у юрисдикції}}$$

Якщо цей показник менший за 15%, виникають зобов'язання щодо доплати, що робить безподаткові гавані менш привабливими для великого капіталу.

Європейський Союз у 2025 році значно посилив заходи боротьби з відмиванням коштів через директиву AMLD6. Ключовим нововведенням стало створення єдиного органу — AMLA, який з 2025 року безпосередньо контролює найбільш ризикові фінансові установи та криптофірми [45].

Також відбувся перехід від публічних реєстрів бенефіціарних власників (UBO) до доступу на основі «законного інтересу». Це означає, що журналісти, громадські організації та правоохоронні органи повинні довести необхідність отримання інформації про реальних власників офшорних компаній. Попри це, прозорість залишається високою, оскільки реєстри в таких юрисдикціях, як

Кайманові острови та Бермуди, стають все більш інтегрованими в міжнародні системи обміну даними.

У 2026 році концепція «економічної сутності» стала центральною темою для всіх офшорних юрисдикцій. Компанії більше не можуть просто зареєструвати адресу; вони повинні довести, що їхня основна діяльність, що генерує дохід (CIGA), відбувається саме в країні реєстрації (табл. 1.5).

Ці вимоги змушують бізнес переглядати свої структури, відмовляючись від «порожніх» компаній на користь гібридних моделей, що поєднують офшорні переваги з реальною операційною інфраструктурою [46].

Поява криптовалют створила концепцію «цифрового офшору», де капітал не прив'язаний до жодної фізичної території. Це створює фундаментальний виклик для держав, оскільки принцип податкового резидентства базувався на фізичному розташуванні власника чи бізнесу.

Інвестори у 2026 році використовують «суверенний арбітраж», обираючи країни за рівнем сприятливості регулювання цифрових активів. Наприклад, Дубай (через VARA) та Сальвадор пропонують нульові податки на приріст капіталу від крипто-активів та спеціальні візові програми для залучення крипто-багатства. Естонія, зі своєю програмою електронного резидентства, дозволяє іноземцям керувати компаніями дистанційно, використовуючи передову цифрову інфраструктуру.

Таблиця 1.5

Ключові критерії економічної присутності (Substance) та ризики їх недотримання у 2026 році

Вимога до сутності	Опис критерію 2026	Ризик при недотриманні
Управління та контроль	Проведення засідань ради директорів у юрисдикції	Визнання структури «фіктивною» податковими органами
Місцевий персонал	Наявність кваліфікованих працівників або підприємців	Втрата податкових пільг та доступ до банківських послуг
Фізична присутність	Оренда або володіння реальним офісом	Нарахування штрафів регуляторами юрисдикції
Операційні витрати	Здійснення витрат на підтримку діяльності на місці	Виключення компанії з реєстру (striking-off)

Джерело: [47]

Проте «цифрова гавань» швидко зникає під тиском нових стандартів звітності. Crypto-Asset Reporting Framework (CARF), що набуває чинності в багатьох юрисдикціях (наприклад, у Джерсі та на Кайманових островах) з 1 січня 2026 року, зобов'язує крипто-провайдерів збирати та автоматично передавати податковим органам дані про транзакції клієнтів. Це доповнюється стандартом CRS 2.0, який охоплює цифрові валюти центральних банків

(CBDC) та інші електронні гроші [48].

Вибір юрисдикції в сучасному середовищі залежить від специфіки бізнесу та необхідності доступу до ринків капіталу чи торгових блоків.

Гібралтар у 2026 році залишається однією з найпривабливіших юрисдикцій для ІТ-консалтингу та торгівлі інтелектуальною власністю. Його система територіального оподаткування (15% податку лише на доходи, отримані в самому Гібралтарі) при нульовому ПДВ та відсутності податку на приріст капіталу робить його винятково вигідним для міжнародної діяльності.

Сингапур продовжує домінувати як провідний фінансовий хаб Азії, пропонуючи не лише податкові пільги для стартапів, але й високий рівень політичної стабільності та доступу до банківських систем світового рівня. Гонконг, попри посилення контролю з боку КНР, залишається критичним вузлом для операцій з материковим Китаєм, активно впроваджуючи регулювання для віртуальних активів.

Для нерезидентів США певні штати, такі як Вайомінг, Делавер та Невада, пропонують умови, що конкурують з класичними офшорами. Використання LLC (товариств з обмеженою відповідальністю) з «наскрізним» оподаткуванням (pass-through taxation) дозволяє уникати федерального корпоративного податку, якщо діяльність не ведеться на території США, забезпечуючи при цьому високий рівень анонімності власників [49].

Згідно з цим підходом, компанія може скористатися пільговим режимом оподаткування (Patent Box) лише у тому випадку, якщо вона сама здійснювала витрати на дослідження та розробку (R&D), що призвели до створення даного ІР. Формула розрахунку пільгового доходу виглядає так:

$$\text{Пільговий дохід} = \text{Загальний дохід від ІР} \times \frac{\text{Кваліфіковані витрати} \times 1,3}{\text{Загальні витрати}}$$

Управління правами на інтелектуальну власність (ІР) традиційно було основним інструментом офшоризації через механізми роялті. Однак у 2026 році застосовується «Модифікований нексус-підхід» (Modified Nexus Approach), розроблений OECD (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Інтелектуальна власність та податкове планування в нових реаліях

Юрисдикція	Ставка корп. податку	ПДВ	Швидкість реєстрації	Юридична система
Гібралтар	15% (тільки локальний дохід)	✗ Ні	2–5 днів	Англійське право
Острів Мен	0% (більшість видів діяльності)	✗ Ні	Середня	Англійське право
Мальта	35% (ефективна 5–10% через повернення)	☑ Так	Середня	Цивільне право ЄС

Кіпр	12,5%	☒ Так	Середня	Змішана система
Джерсі	0% (10% для фінпослуг)	☒ Ні	Повільна/Середня	Англійське право

Джерело: [50]

Концепція економічної присутності (economic substance) стала фундаментальною вимогою в теорії сучасного офшорингу, фактично поклавши край епосі «поштових скриньок». Її суть полягає в тому, що компанія, зареєстрована в низькоподатковій юрисдикції, не має права користуватися податковими пільгами, якщо вона не доведе, що її діяльність у цій країні є реальною, а не фіктивною. Це означає, що управління бізнесом, прийняття стратегічних рішень та основні операції, що генерують дохід, повинні відбуватися безпосередньо в межах обраної юрисдикції.

Для підтвердження такої присутності сучасний інструментарій бізнесу передбачає виконання кількох критичних умов. По-перше, компанія повинна мати адекватну кількість кваліфікованого персоналу, що фізично перебуває в країні реєстрації. По-друге, необхідно нести відповідні операційні витрати та мати фізичний офіс, обладнаний для ведення заявленої діяльності. По-третє, стратегічне управління, зокрема засідання ради директорів, має проводитися безпосередньо на території юрисдикції, а протоколи цих засідань повинні відображати реальний процес прийняття рішень.

Запровадження вимог до економічної сутності радикально змінило мотиви офшоризації, оскільки утримання структури в таких країнах, як Британські Віргінські Острови, Каймани чи Кіпр, значно подорожчало. Тепер бізнес змушений балансувати між податковою економією та витратами на реальну інфраструктуру в офшорі. Це призвело до виникнення явища «оншоризації», коли компанії відмовляються від екзотичних островів на користь юрисдикцій з помірними податками, але зрозумілою бізнес-інфраструктурою, де легко організувати реальний офіс та найняти персонал.

У сучасній теорії це також розглядається як інструмент боротьби з агресивним податковим плануванням. Якщо компанія не проходить тест на економічну присутність, вона ризикує не лише втратити сертифікат податкового резидента, а й потрапити під штрафні санкції або автоматичний обмін інформацією, що зробить її структуру повністю прозорою для податкових органів рідної країни. Таким чином, сучасний офшоринг став стратегією не приховування, а глибокої інтеграції бізнесу в правове поле обраної країни.

Технологічні гіганти, такі як Apple, Google та Microsoft, тривалий час використовували складні багаторівневі структури для накопичення інтелектуальної власності в низькоподаткових зонах. Однак під тиском нових правил вони перейшли від використання «пустушок» до стратегії концентрації реальних активів у юрисдикціях, які пропонують спеціальні податкові режими для доходів від патентів, відомі як IP Box (Intellectual Property Box).

Замість того щоб тримати права на софт на островах з нульовим податком, де неможливо довести наявність штату розробників, компанії переносять центри розробки в Ірландію, Люксембург або Нідерланди. Тут вони створюють повноцінні офіси з тисячами працівників, що повністю відповідає вимогам до економічної присутності. Держава, своєю чергою, надає пільгову ставку податку (наприклад, \$6,25\$ замість стандартних \$12,5\$) на той прибуток, що був отриманий саме завдяки розробкам у цій країні.

Інструментарій також змінився у сфері внутрішньогрупового фінансування. Раніше популярні схеми з наданням кредитів від офшорних «дочок» материнським компаніям для вимивання прибутку через відсотки зараз жорстко контролюються. Технологічні корпорації змушені демонструвати, що фінансовий підрозділ умовного Люксембурга має власний капітал та кваліфікований менеджмент, який здатен оцінювати ризики кредитування, а не просто підписувати документи, надіслані з головного офісу в США.

Крім того, великий бізнес почав використовувати «гібридні інструменти» для усунення подвійного оподаткування, водночас уникаючи подвійного не-оподаткування. Це вимагає від юристів компаній постійної адаптації до локальних законодавств, які змінюються слідом за директивами ЄС. У результаті сучасна модель офшоризації для техгігантів — це не втеча в тінь, а перетворення на «цифрових кочівників», які обирають країни, де інтелектуальний капітал офіційно визнається основою для податкових преференцій.

Принцип Nexus є ключовим механізмом, який визначає, яку частку прибутку від інтелектуальної власності можна оподатковувати за пільговою ставкою. Його логіка пряма: податкові преференції мають бути пропорційними витратам на дослідження та розробку (R&D), які компанія реально здійснила в межах конкретної країни. Це робить неможливим просте переведення патентів на офшорну компанію без перенесення туди самих розробників.

Математично цей підхід виражається через формулу, де сума доходу, що підлягає пільговому оподаткуванню, розраховується як відношення прямих витрат на розробку до загальних витрат на актив. До прямих витрат відносять зарплати програмістів та інженерів у країні реєстрації, а до загальних — також кошти, витрачені на купівлю готових патентів у третіх осіб або аутсорсинг у пов'язаних структур в інших країнах. Таким чином, що більше компанія розробляє «всередині», то вищою буде її податкова економія.

У межах цього інструментарію бізнес використовує так зване «підйомне» (uplift) збільшення кваліфікованих витрат. Міжнародні правила дозволяють компаніям збільшувати суму своїх прямих витрат на R&D на певну частку (зазвичай \$30\$), щоб компенсувати витрати на придбання сторонніх технологій або зовнішній аутсорсинг. Це створює певний фінансовий буфер, але все одно залишає основний акцент на реальній локальній діяльності.

Така механіка змушує корпорації інтегрувати свої R&D-центри в

національні інноваційні системи. Наприклад, якщо компанія хоче використовувати низький податок у Швейцарії або Ірландії, вона повинна наймати випускників місцевих університетів та фінансувати локальні лабораторії. Це перетворює сучасну офшоризацію з інструменту «порожніх трансакцій» на інструмент стимулювання реальних інновацій у конкретних юрисдикціях. Це робить неможливим просте переведення патентів на офшорну компанію-пустушку для збирання роялті без реальної наукової діяльності в цій юрисдикції [51]. Водночас, у США податкові пільги за режимом FDI (Foreign-Derived Intangible Income) після реформи OVBBA стабілізувалися на рівні приблизно 14%, що стимулює компанії залишати розробку ІР всередині країни або в «білих» юрисдикціях.

1.3. Безпекові наслідки офшоризації бізнес діяльності

Сучасна архітектура глобальної економіки характеризується глибокою інтеграцією національних господарських систем у світові фінансові потоки, що, поряд із очевидними перевагами у вигляді мобільності капіталу та технологічного обміну, породило низку деструктивних явищ. Одним із найбільш вагомих чинників, що деформують національну економічну безпеку, є офшоризація бізнес-діяльності. У науковому дискурсі офшоризація розглядається не просто як процес використання юрисдикцій із пільговим оподаткуванням, а як комплексна інституційна стратегія, спрямована на виведення активів з-під національного регуляторного та фіскального контролю. Безпековий аспект цього явища полягає у поступовій ерозії державних інститутів, втраті фінансового суверенітету та формуванні стійких каналів для тінізації економіки.

Теоретичні підходи до вивчення офшорного бізнесу підкреслюють критичну роль інституційного середовища у формуванні мотивації суб'єктів господарювання до виведення капіталу. Коли національна правова система не здатна забезпечити надійний захист прав власності або створює надмірний регуляторний тиск, офшорні юрисдикції починають виконувати роль «захисних гаваней», що водночас позбавляє державу ресурсів для розвитку. Цей парадокс створює підґрунтя для системної вразливості, де короткострокові вигоди окремих корпорацій прямо суперечать довгостроковим інтересам національної безпеки [52].

Таблиця 1.7

Бюджетно-податкова безпека та механізми ерозії фіскальної бази

Категорія безпеки	Об'єкт впливу офшоризації	Характер безпекових наслідків
Фінансова безпека	Податкові надходження, стабільність валютного курсу	Ерозія фіскальної бази, некерований вплив капіталу

Правова безпека	Права власності, боротьба з корупцією	Сприяння корпоративному рейдерству та легалізації злочинних доходів
Інституційна безпека	Якість державного управління	Ослаблення регуляторного контролю, деформація статистики
Інвестиційна безпека	Внутрішні капіталовкладення, структура ІІІ	Заміщення реальних інвестицій «циклічними» потоками (round-tripping)
Соціальна безпека	Соціальні трансфери, рівень нерівності	Скорочення видатків на суспільні блага, поляризація доходів

Джерело: [54 - 53]

Фундаментальною загрозою, яку несе офшоризація для безпеки держави, є критичне звуження фіскального простору. Механізми розмивання бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) дозволяють транснаціональним корпораціям та великим національним бізнес-групам штучно переміщувати прибутки до юрисдикцій із низьким або нульовим рівнем оподаткування. Це відбувається навіть у випадках, коли реальна економічна активність та створення вартості здійснюються на території країни з вищим рівнем податкового навантаження. За оцінками міжнародних організацій, такі практики щорічно позбавляють державні бюджети від 100 до 240 мільярдів доларів США, що підриває здатність урядів фінансувати критично важливі сфери, включаючи національну оборону та охорону здоров'я.

Офшоризація створює ситуацію несправедливої конкуренції, де компанії, що мають доступ до глобальних схем податкової оптимізації, отримують значні фінансові переваги над малим та середнім бізнесом, який працює виключно у національному правовому полі. Така диспропорція веде до монополізації ринків та ослаблення економічної стійкості держави, оскільки малий бізнес, як основа соціальної стабільності, втрачає стимули для розвитку. Податкова безпека держави в таких умовах визначається не стільки рівнем податкових ставок, скільки здатністю контролювати транскордонні операції та ідентифікувати реальних бенефіціарів прибутку.

Офшорні фінансові центри (ОФЦ) виступають специфічними вузлами у світовій фінансовій системі, які через свою закритість та слабе регулювання стають джерелами системних ризиків. Висока концентрація міжбанківських операцій в ОФЦ створює загрозу «системного зараження», коли фінансові проблеми в одній офшорній установі миттєво поширюються на оншорні материнські банки. Офшорні банки часто оперують із значно вищим рівнем кредитного плеча та нижчими вимогами до капіталу, що робить їх надзвичайно вразливими до ринкових коливань.

Історичний аналіз криз у Латинській Америці та Азії демонструє, що офшорні структури часто використовувалися для приховування «поганих» активів та обходу пруденційних нормативів, що врешті-решт призводило до колапсу цілих національних банківських систем. Для таких країн, як

Аргентина, Венесуела та Еквадор, використання офшорних філій дозволяло комерційним банкам здійснювати ризиковані операції, які були невидимі для національних регуляторів до моменту початку кризи. Це підкреслює необхідність консолідованого нагляду, який би охоплював усі закордонні підрозділи фінансових установ.

Більше того, офшоризація сприяє волатильності міжнародних потоків капіталу. Кошти, що виводяться у періоди нестабільності (capital flight), виснажують золотовалютні резерви та тиснуть на курс національної валюти.⁵ У країнах із перехідною економікою, таких як Україна, обсяг виведеного капіталу часто перевищує обсяг прямих іноземних інвестицій, що створює хронічний дефіцит внутрішнього фінансового ресурсу та змушує державу покладатися на зовнішні запозичення.

На мікрорівні офшоризація стає інструментом деформації прав власності та сприяє поширенню корпоративного рейдерства. Використання складних багатотижневих структур власності з використанням номінальних власників та трастів дозволяє реальним бенефіціарам приховувати свою участь у капіталі підприємств. Це створює ідеальні умови для ворожих поглинань, оскільки атакуюча сторона може діяти анонімно, поступово скуповуючи акції через низку офшорних компаній-оболонок.

Дослідження на прикладі України виявили критично високий рівень взаємозалежності між рівнем рейдерства та коефіцієнтом офшоризації економіки. Встановлено, що високий рівень політичного та юридичного ризику всередині країни стимулює власників виводити активи в офшори для їх захисту, проте сама офшорна структура, через свою непрозорість, часто стає вразливою для атак з боку третіх осіб. За оцінками, активи на суму понад 30 мільярдів доларів США, що належать українському бізнесу, сконцентровані лише в одній юрисдикції — Кіпрі, що робить національну економіку надзвичайно залежною від правового режиму цієї країни.

Таблиця 1.8.

Загрози корпоративній безпеці та цілісності прав власності

Показник фінансової стійкості	Вплив офшоризації	Наслідки для макробезпеки
Міжбанківська ліквідність	Виведення коштів на офшорні рахунки під час паніки	Параліч розрахункової системи, банківські рани
Адекватність капіталу	Використання офшорних SPV для роздування балансів	Прихована неплатоспроможність системних банків
Платіжний баланс	Масштабний відплив капіталу (до 3.6% світового ВВП)	Хронічна девальвація, зростання зовнішнього боргу
Кредитний ризик	Кредитування пов'язаних осіб через офшорні прокладки	Накопичення безнадійної заборгованості, фінансові кризи

Джерело: [55]

Крім того, офшоризація стратегічних підприємств створює загрозу національній безпеці через можливість переходу контролю над критичною інфраструктурою до рук анонімних або недружніх суб'єктів. Відсутність прозорості у структурі власності енергетичних, транспортних або оборонних компаній унеможливорює ефективний державний контроль за їх діяльністю та створює ризики саботажу або використання цих активів у геополітичних цілях.

Офшоризація є невід'ємним елементом глобальної інфраструктури для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Анонімність та можливість швидкого переміщення коштів роблять офшорні зони ідеальними для приховування результатів корупційної діяльності, торгівлі наркотиками та зброєю. Згідно з даними UNODC, обсяг відмитих грошей у світі становить від 2% до 5% глобального ВВП, і значна частина цих коштів проходить саме через офшорні фінансові центри.

Прямим наслідком цього процесу є деградація державних інститутів. Корупційний капітал, виведений в офшори, часто повертається в країну у формі політичного фінансування або підкупу посадових осіб, що дозволяє злочинним угрупованням впливати на прийняття державних рішень та блокувати реформи. Це створює ситуацію «захоплення держави» (state capture), де формальні інститути діють в інтересах вузьких офшорних груп.

Крім того, офшоризація сприяє розвитку тіньової економіки, оскільки дозволяє суб'єктам господарювання уникати валютного контролю та приховувати обсяги зовнішньоторговельних операцій. Це веде до викривлення національної статистики, що унеможливорює прийняття адекватних рішень у сфері монетарної та фіскальної політики, створюючи додаткові загрози для економічної безпеки.

Вплив офшоризації на соціальну безпеку проявляється через механізм недофінансування суспільних благ та зростання нерівності. Оскільки значна частина прибутків великого капіталу виводиться з-під оподаткування, тягар утримання держави перекладається на найменш забезпечені верстви населення та малий бізнес. Це підриває соціальну справедливість та веде до ерозії довіри до державних інститутів.

Дослідження Міжнародної організації праці (МОП) вказують на прямий зв'язок між рівнем соціальних видатків та зниженням нерівності в доходах. Офшоризація, вимиваючи ресурси з бюджету, змушує уряди скорочувати витрати на соціальний захист, що має довгострокові негативні наслідки для людського капіталу. Зокрема, погіршення стану охорони здоров'я та освіти знижує конкурентоспроможність нації та створює умови для соціальної нестабільності.

Економічний ефект соціальних виплат має значний мультиплікатор: кожна грошова одиниця, виплачена пенсіонерам або малозабезпеченим, підтримує споживчий попит у реальному секторі економіки. Наприклад, у США виплати за програмами соціального забезпечення генерують понад 1.6 трильйона доларів ВВП. Відтак, дефіцит бюджету, спричинений

офшоризацією, не лише шкодить окремим отримувачам допомоги, а й сповільнює всю економіку через падіння сукупного попиту.

Таблиця 1.9

Корпоративні ризики та безпека бізнес-процесів

Соціальна сфера	Механізм негативного впливу	Безпековий результат
Охорона здоров'я	Недофінансування через податкові розриви	Зростання смертності, зниження тривалості життя
Освіта та інновації	Відплив капіталу замість інвестицій у R&D	Технологічне відставання, «відтік мізків»
Ринок праці	Використання офшорного аутсорсингу для економії на зарплатах	Зростання безробіття, деградація трудових стандартів
Пенсійна система	Дефіцит фондів через тінізацію доходів	Бідність серед літніх людей, соціальний радикалізм

Джерело: [56]

Для самих компаній використання офшорних моделей також несе специфічні загрози. Передусім це стосується ризиків корпоративної соціальної відповідальності (CSR) та репутації. Співпраця з офшорними провайдерами у країнах із слабким правовим регулюванням може призвести до залучення компанії до скандалів, пов'язаних із порушенням прав працівників або екологічними злочинами. В умовах сучасної прозорості та уваги інвесторів до стандартів ESG (Environmental, Social, Governance), такі ризики можуть призвести до миттєвого падіння капіталізації та втрати ринків [58].

Критичним аспектом є безпека даних. Перенесення ІТ-інфраструктури або обробки фінансової інформації в офшорні юрисдикції підвищує ризик кібератак та несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації. Різниця в законодавстві щодо захисту персональних даних (наприклад, між GDPR у ЄС та правилами в офшорних зонах) може призвести до юридичних колізій та величезних штрафів для материнських компаній.

Операційна стійкість також опиняється під загрозою через геополітичні фактори. Політична нестабільність, зміни у валютному регулюванні або введення міжнародних санкцій проти офшорних юрисдикцій можуть заблокувати доступ компанії до власних активів або паралізувати її розрахунки з контрагентами.

З огляду на масштабність загроз, міжнародна спільнота під егідою ОЕСР та G20 впроваджує комплекс заходів щодо деофшоризації. План BEPS, що складається з 15 ключових дій, спрямований на те, щоб прибутки оподатковувалися саме там, де здійснюється реальна економічна діяльність. Це включає впровадження правил щодо контрольованих іноземних компаній (CFC), боротьбу зі зловживанням податковими угодами та посилення вимог до розкриття інформації.

МВФ у межах своєї наглядової діяльності використовує Програму оцінки фінансового сектору (FSAP) для аналізу вразливостей, пов'язаних із офшорним банкінгом. Особлива увага приділяється методології оцінки зовнішнього балансу (ЕВА), яка дозволяє ідентифікувати невідповідність між офіційними показниками поточного рахунку та реальними потоками капіталу, що часто свідчить про приховану офшорну діяльність.

Важливим кроком у зміцненні безпеки є підвищення прозорості бенефіціарної власності. Впровадження реєстрів Public Sector Partners (RPSP) та автоматичний обмін інформацією за стандартом CRS дозволяють державам ідентифікувати реальних власників активів та ефективно протидіяти рейдерству і корупції.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ МАСШТАБИ І СТРУКТУРА ОФШОРИЗАЦІЇ БІЗНЕС ОПЕРАЦІЙ: ОЦІНКА ПЕРЕВАГ І РИЗИКІВ

2.1. Сучасні масштаби використання офшорних юрисдикцій

Світова фінансова система середини 2020-х років характеризується безпрецедентною трансформацією архітектури, що регулює рух капіталу через низькоподаткові юрисдикції. Поняття "офшор", яке протягом десятиліть асоціювалося з таємними банківськими рахунками та непрозорими схемами приховування активів, у 2024-2025 роках зазнало фундаментальних змін. Сучасна реальність офшорних фінансів – це не стільки питання географії чи "валіз із готівкою", скільки складна екосистема регуляторного арбітражу, корпоративного структурування та стратегічного податкового планування, що функціонує в умовах радикально підвищеної прозорості.

Цей звіт представляє собою вичерпну аналітичну оцінку сучасних масштабів використання офшорних юрисдикцій, базуючись на даних за 2024 та 2025 роки. Аналіз спирається на масиви даних Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), звіти Tax Justice Network (TJN), статистику Міжнародного валютного фонду (МВФ), а також національні реєстри ключових фінансових центрів, таких як Кайманові острови, Британські Віргінські Острови (BVI), Люксембург та Сінгапур. Метою дослідження є не лише кількісна оцінка активів, що знаходяться в офшорних зонах, але й якісний аналіз механізмів їх використання в епоху глобального мінімального податку (Pillar Two) та автоматичного обміну інформацією.

Ключовим висновком поточного періоду є парадокс прозорості: попри те, що фінансова розвідка та податкові органи мають доступ до даних про рахунки на суму майже 13 трильйонів євро, глобальні втрати від податкових зловживань залишаються на критично високому рівні, досягаючи 492 мільярдів доларів США щорічно. Це свідчить про те, що механізми переміщення прибутку еволюціонували від простого ухилення (evasion) до складного уникнення (avoidance), легітимізованого через інтелектуальну власність та цифрові інструменти.

Найбільш об'єктивним показником обсягу коштів, що утримуються в офшорних юрисдикціях, є дані, отримані в рамках Стандарту автоматичного обміну інформацією (AEOI/CRS). За останніми даними ОЕСР, опублікованими у звіті за 2025 рік, масштаби цієї системи досягли історичного максимуму.

У 2024 році 128 юрисдикцій здійснили автоматичний обмін інформацією, передавши дані про 171 мільйон фінансових рахунків. Загальна вартість активів, що містяться на цих рахунках, становить майже 13 трильйонів євро. Ця цифра є колосальною і співставна з сукупним ВВП усієї Євразії або Китаю. Вона демонструє, що офшорні центри продовжують акумулювати значну частину світового багатства. Однак, на відміну від попередніх

десятиліть, ці кошти більше не є "невидимими" для податкових адміністрацій країн резидентства власників.

Зростання обсягів обміну свідчить про те, що інвестори не відмовляються від використання офшорних структур, навіть коли фактор анонімності нівелюється. Це підтверджує тезу про те, що податкова оптимізація та захист активів (asset protection) залишаються домінуючими мотиваторами порівняно з чистим ухиленням від сплати податків. Окрім автоматичного режиму, активно працює механізм обміну за запитом (EOIR): протягом фіскального року 2024-2025 було надіслано понад 32 000 індивідуальних запитів , що свідчить про активну роботу податкових органів з виявлення розбіжностей у отриманих масивах даних.

Незважаючи на успіхи у підвищенні прозорості, фіскальна ефективність глобальної податкової системи залишається під питанням. Згідно зі звітом State of Tax Justice 2024, світ щорічно втрачає 492 мільярди доларів США через податкові зловживання. Ця сума є прямим вирахуванням з бюджетів країн, які могли б бути використані для фінансування суспільних благ.

Аналіз структури цих втрат дозволяє зрозуміти природу сучасного офшорного бізнесу. Левова частка збитків генерується не приватними особами, а транснаціональними корпораціями (БНП) (табл 2.1).

Таблиця 2.1
Структура втрат: Корпорації проти індивідів

Категорія порушників	Річні податкові втрати (USD)	Частка від загальних втрат	Основні механізми
Транснаціональні корпорації (БНП)	\$347.6 млрд	70.6%	Розмивання бази (BEPS), трансфертне ціноутворення, ліцензування ІР
Зможні приватні особи	\$144.4 млрд	29.4%	Незадекларовані офшорні активи, використання номінальних компаній
Всього	\$492.0 млрд	100%	

Джерело: Аналіз на основі даних Tax Justice Network [57]

Ці дані вказують на те, що основною проблемою сучасності є корпоративне переміщення прибутку (profit shifting). БНП використовують складні мережі дочірніх компаній у юрисдикціях з низьким оподаткуванням для акумуляції прибутків, тоді як операційні витрати фіксуються у країнах з високими податками. Особливу увагу привертає поведінка американських корпорацій. Дослідження показують, що після податкової реформи Трампа 2017 року (Tax Cuts and Jobs Act), замість репатріації капіталу, американські БНП збільшили обсяги переміщення прибутків за кордон. Їхня ефективна податкова ставка знизилася з 32,4% у 2016 році до лише 10,6% у 2024 році , що значно нижче навіть глобального мінімального податку у 15%.

Вплив офшорної економіки є нерівномірним і диспропорційно вражає країни з економікою, що розвивається. Хоча в абсолютних цифрах найбільші втрати несуть багаті країни (США втрачають близько 158,5 млрд доларів, Франція – понад 27 млрд євро), відносний тягар для країн Глобального Півдня є значно важчим.

У 2024-2025 роках регулювання офшорної діяльності відбувається в умовах складної взаємодії та конкуренції між трьома основними центрами впливу: ОЕСР, Європейським Союзом та Організацією Об'єднаних Націй.

Організація економічного співробітництва та розвитку залишається головним архітектором технічних стандартів. Її флагманський проект – план BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) – досяг кульмінації з впровадженням "Другого компонента" (Pillar Two), який встановлює глобальний мінімальний податок на рівні 15%.

Рис 2.1. Географія втрат податкових надходжень регіонами та країнами

Однак аналітики вказують на неоднозначні наслідки цієї реформи. Замість того, щоб знищити податкові гавані, Pillar Two змусив їх адаптуватися. Такі юрисдикції, як Бермуди, запровадили власний корпоративний податок, щоб перехопити податкові надходження, які інакше пішли б до країн базування материнських компаній. Це перетворює "податкові гавані" на "інвестиційні хаби" з помірним оподаткуванням, які тепер мають легітимне джерело доходу для розбудови власної інфраструктури, не втрачаючи привабливості для бізнесу.

Крім того, ОЕСР активно просуває Crypto-Asset Reporting Framework (CARF). Більше 70 юрисдикцій вже зобов'язалися імплементувати цей

стандарт і розпочати обмін даними про криптоактиви з 2027 року. Це закриває одну з останніх великих прогалин у системі прозорості, поширюючи контроль на цифрові гаманці, які раніше залишалися поза полем зору АЕОІ.

ЄС використовує агресивний підхід, формуючи списки юрисдикцій, що не співпрацюють. Оновлення списків у жовтні 2025 року та подальші рішення демонструють жорсткість європейської позиції.

Класифікація юрисдикцій у чорному та сірому списках ЄС (станом на 2025 рік):

- Чорний список: Станом на кінець 2025 року включає 11 юрисдикцій, серед яких Росія, Панама, Американські Віргінські Острови, Вануату та Тринідад і Тобаго. Включення Росії до цього списку, а також до списку країн з високим ризиком відмивання грошей (AML), має чіткий геополітичний підтекст і спрямоване на ізоляцію російського капіталу від європейської фінансової системи.

- Сірий список: Включає країни, які взяли на себе зобов'язання провести реформи. Сюди входять Британські Віргінські Острови (BVI), Туреччина, Коста-Ріка та інші. Важливою подією стало виключення В'єтнаму після виконання ним вимог щодо звітності CbCR, а також додавання Гренландії, Йорданії та Чорногорії, що свідчить про розширення географії моніторингу ЄС.

Включення BVI до списку країн з високим ризиком AML (грудень 2025) є сигналом для фінансового сектору про необхідність посиленої перевірки клієнтів (Due Diligence) при роботі з компаніями цієї юрисдикції, хоча експерти зазначають, що реальний вплив може бути обмеженим через існуючі високі стандарти комплаєнсу в BVI.

Найбільш значущою політичною подією є зростаючий рух за створення Податкової конвенції ООН. Ця ініціатива кидає виклик монополії ОЕСР на встановлення правил гри. Звіт State of Tax Justice 2024 ідентифікує блок з восьми країн (включаючи США, Великобританію, Японію, Канаду), які активно протидіють цьому процесу.

Цей розкол є фундаментальним. Країни Глобального Півдня вважають, що правила ОЕСР несправедливо надають перевагу багатим країнам, де базуються штаб-квартири корпорацій ("країни резидентства"), на шкоду країнам, де ведеться реальна економічна діяльність ("країни джерела"). Конвенція ООН може змінити баланс сил, надавши більше прав на оподаткування країнам, що розвиваються, і зробивши обов'язковою публічну звітність (Public Country-by-Country Reporting), чого панічно бояться великі корпорації.

Дихотомія "офшор" проти "оншор" втратила свою актуальність. На її

місце приходить модель "мідшор" (midshore) — юрисдикцій, які поєднують податкову ефективність з високими стандартами прозорості та наявністю реальної економічної присутності (substance).

Попри тиск, карибські юрисдикції демонструють вражаючу стійкість, адаптуючись до нових правил.

Кайманові острови залишаються беззаперечним лідером у сфері колективних інвестицій. Статистика за 2024 рік підтверджує їх домінування:

- Загальна кількість зареєстрованих фондів досягла 30 150.
- Кількість приватних фондів (Private Funds), що використовуються для Private Equity та Venture Capital, зросла на 4,8%, досягнувши 17 292.
- Кількість взаємних фондів (Mutual Funds), переважно хедж-фондів, стабілізувалася на рівні 12 858 (+0,4%).
- Каймани контролюють 53,6% чистих активів усіх хедж-фондів, що звітують перед Комісією з цінних паперів і бірж США (SEC).

Ці цифри свідчать про те, що інституційні інвестори (пенсійні фонди, суверенні фонди) продовжують обирати Каймани через правову визначеність (англійське право) та нейтральність оподаткування, за умови дотримання вимог щодо економічної присутності (Economic Substance).

BVI залишаються лідером за кількістю зареєстрованих компаній, слугуючи "кровоносною системою" для міжнародних спільних підприємств та холдингів:

- У першому кварталі 2025 року було зареєстровано 6 971 нову комерційну компанію, що на 13,5% більше порівняно з аналогічним періодом минулого року.
- Загальна кількість активних компаній у реєстрі перевищує 361000.
- BVI успішно пройшли перевірку на відповідність вимогам щодо бенефіціарної власності (система BOSS), що дозволяє їм залишатися ключовим інструментом для азійського капіталу, попри потрапляння до сірих списків ЄС.

В Європі спостерігається тенденція до консолідації та підвищення вартості ведення бізнесу (compliance costs).

Люксембург поступово втрачає позиції як юрисдикція для масової реєстрації компаній, однак водночас зміцнює свою роль як центр для преміальних інвестиційних фондів. Статистичне управління Люксембургу (STATEC) відзначає значне сповільнення у створенні нових бізнесів у 2023–2024 роках. Додатковим стримувальним фактором стало запровадження з 12 листопада 2024 року вимоги щодо отримання Люксембурзького національного

ідентифікаційного номера (LNIN) для всіх осіб, пов’язаних з юридичними особами, що створює нові бюрократичні перепони. Водночас Люксембург стає привабливим центром для редоміциляції великих інвестиційних фондів: зокрема, компанія Partners Capital нещодавно перевела фонд вартістю 3,2 мільярда доларів з Кайманових островів до Люксембургу з метою отримання доступу до європейських інвесторів. Це свідчить про загальний тренд переходу від кількісного зростання до якісного розвитку.

Ірландія продовжує отримувати вигоди від статусу єдиної англomовної юрисдикції загального права в ЄС після Brexit. У 2024 році кількість нових компаній зросла на 5,7% і досягла 23 652. Водночас спостерігається різке зростання кількості ліквідацій на 85%, що свідчить про високу динаміку ринку та процес очищення від неактивних або неефективних структур.

Азійські центри активно позиціонують себе як стабільні альтернативи на тлі геополітичної напруги (табл 2.2).

Таблиця 2.2
Роль Гонконгу та Сінгапуру в глобальній фінансовій інфраструктурі

Юрисдикція	Ключові показники	Стратегічна роль
Гонконг	У 2024 році зафіксовано рекордні 9 960 іноземних компаній та 4 694 стартапи	Залишається головним фінансовим шлюзом для китайського капіталу, попри політичні зміни та зростання геополітичної напруги
Сінгапур	Запровадження структури VCC (Variable Capital Company) як альтернативи каймановим фондам	Стає ключовим центром для Family Offices та управління капіталом з Китаю та Європи, завдяки стабільності, правовій визначеності та політичному нейтралітету

Джерело: [59]

Найбільш динамічним сегментом офшорної економіки є ринок криптоактивів. У той час як традиційні банківські рахунки стають прозорими завдяки AEOI, капітал мігрує у "цифровий офшор".

Звіт PwC Global Crypto Hedge Fund Report (2025) виявив вражаючу консолідацію ринку. 63% усіх хедж-фондів, що спеціалізуються на цифрових активах, зареєстровані на Кайманових островах. Цей показник зріс майже вдвічі порівняно з 34% у попередньому році.

Причиною такого домінування є збалансоване регулювання (VASP Act), яке забезпечує легітимність без надмірних обмежень, властивих європейському MiCA або агресивному підходу SEC у США. Інвестори прагнуть правової визначеності для своїх цифрових активів, і Каймани надають її найкраще.

Зростає клас "біткойн-мільйонерів", які активно шукають юрисдикції з лояльним податковим режимом для приросту капіталу. Близько 88 000 крипто-мільйонерів розглядають можливість зміни податкового резидентства.

Популярними напрямками є Мальта, ОАЕ та Сінгапур, але корпоративні структури, що володіють активами, здебільшого залишаються в карибських юрисдикціях.

Аналіз показує, що офшорні юрисдикції використовуються не стільки для "схованки", скільки як інструмент фінансової інженерії.

Дослідження Федерального резерву та академічних кіл виявило різочу диспропорцію у прибутковості інвестицій. Американські транснаціональні корпорації генерують прибутковість на рівні 8-17% на активи, розміщені в податкових гаванях. Для порівняння, інвестиції в реальну економіку країн G7 (Німеччина, Японія) приносять лише 4-9%.

Ця аномалія пояснюється не вищою продуктивністю праці на Бермудах, а переміщенням нематеріальних активів (патентів, брендів, алгоритмів). "Виробництво" відбувається в оншорі, але "прибуток" фіксується в офшорі. Це і є основний двигун тих 347,6 мільярдів доларів корпоративних податкових втрат, про які звітує TJN.

Дані свідчать про те, що спроби репатріації капіталу через зниження податків часто дають зворотний ефект. Американські корпорації, використовуючи прогалини в законодавстві (зокрема режим GILTI), знизили свою ефективну податкову ставку до 10,6%, але при цьому подвоїли обсяги виведення прибутків за кордон. Це демонструє, що без жорстких заходів контролю (подібних до пропонованих Конвенцією ООН), зниження ставок лише стимулює подальшу оптимізацію.

Для України питання офшорів є критично важливим елементом економічної безпеки. Згідно з даними Tax Justice Network, Україна втрачає 434 мільйони доларів США щорічно через переміщення прибутку корпораціями. Втрати від ухилення фізичних осіб оцінюються у 25 мільйонів доларів. Хоча ці суми можуть здатися незначними на тлі втрат США, для бюджету воюючої країни це колосальний ресурс, еквівалентний вартості значної кількості військового обладнання.

Основним каналом втрат є експорт сировинних товарів (зерно, руда, метал). Схема працює через продаж товарів за заниженими цінами пов'язаним трейдерам у низькоподаткових юрисдикціях:

- Швейцарія: Оцінюється як країна з найвищим рівнем ризику (вразливість 26%) для українських фінансових потоків через концентрацію сировинних трейдерів.

- Кіпр та Нідерланди: Виступають ключовими вузлами для "round-tripping" (кругообігу) капіталу. Значна частина прямих іноземних інвестицій в Україну фактично є українським капіталом, який був виведений в офшор і повернувся під виглядом іноземного для отримання правового захисту та податкових пільг.

Враховуючи євроінтеграційний курс, Україна вже приєдналася до стандартів

CRS/AEOI. Однак, для зупинки відтоку капіталу цього недостатньо. Необхідний перегляд угод про уникнення подвійного оподаткування (особливо зі Швейцарією та ОАЕ), посилення контролю за трансфертним ціноутворенням та підтримка ініціатив ООН щодо глобальної податкової конвенції, яка надасть більше прав країнам-експортерам ресурсів.

2.2. Корпоративні стратегії офшоризації бізнесу

Попри зсув акцентів у бік якості та інновацій, зниження операційних витрат залишається фундаментальним драйвером офшоризації. Різниця у вартості робочої сили між розвиненими та розвитковими економіками створює потужний економічний стимул.

Глобальні ставки аутсорсингу демонструють драматичний розрив: від приблизно \$6 за годину в країнах Південно-Східної Азії до понад \$100 за годину в Північній Америці. Наприклад, кваліфікований розробник програмного забезпечення в Найробі (Кенія) або Манілі (Філіппіни) може коштувати компанії на 60-70% менше, ніж аналогічний фахівець у Сан-Франциско, Лондоні чи Берліні, при цьому демонструючи порівнянну якість роботи. Цей арбітраж дозволяє компаніям, особливо стартапам та технологічним гігантам, суттєво оптимізувати свої бюджети на R&D та розробку продуктів, перенаправляючи заощаджені кошти на маркетинг або подальші інновації.

Офшоризація також дозволяє мінімізувати капітальні витрати (CAPEX), пов'язані з фізичною інфраструктурою. Оренда офісних приміщень, комунальні послуги та обладнання в таких містах, як Каїр, Бангалор чи Хошимін, коштує значно дешевше, ніж у Нью-Йорку, Токіо чи Цюриху. У випадку використання моделі аутсорсингу (співпраця з третіми сторонами), ці фіксовані витрати часто повністю поглинаються вендором, перетворюючи їх для замовника на змінні операційні витрати (OPEX), що підвищує фінансову гнучкість компанії.

Демографічні зміни та дефіцит кваліфікованих кадрів у західних країнах стали критичним каталізатором офшоризації. "Війна за таланти" змушує компанії шукати ресурси за межами своїх національних кордонів.

Західні країни дедалі гостріше стикаються з дефіцитом STEM-кадрів, що зумовлено старінням населення та недостатньою кількістю випускників технічних спеціальностей. Це створює структурний дисбаланс на ринку праці, коли попит на висококваліфікованих фахівців у сфері науки, технологій, інженерії та математики значно перевищує пропозицію. У результаті компанії все частіше змушені шукати таланти за межами власних національних ринків. Натомість країни, що розвиваються, зокрема Індія, Філіппіни, В'єтнам та Бразилія, щороку випускають мільйони молодих спеціалістів у STEM-галузях. Особливу роль відіграє Індія, яка залишається беззаперечним світовим лідером за кількістю інженерних та IT-кадрів. Вона пропонує надзвичайно широкий пул фахівців різного рівня кваліфікації — від молодих розробників

до висококласних архітекторів та аналітиків, що робить її ключовим постачальником талантів для глобальної цифрової економіки.

Водночас окремі регіони світу сформували унікальні спеціалізовані компетенції. Східна Європа, зокрема Польща, Україна та Румунія, здобула репутацію регіону з високою інженерною культурою, сильною математичною підготовкою та здатністю вирішувати складні архітектурні й інженерні завдання. У багатьох випадках рівень технічної майстерності тут перевершує те, що доступне за аналогічною вартістю в інших регіонах.

Латинська Америка, у свою чергу, поступово перетворюється на важливий центр розробки, орієнтованої на ринок США. Цьому сприяють географічна близькість, культурна сумісність, схожі часові пояси та зростаючий рівень володіння англійською мовою. У сукупності це робить регіон привабливим для компаній, які прагнуть поєднати якісну технічну експертизу з ефективною комунікацією та інтеграцією в американський бізнес-контекст.

Історично транснаціональні корпорації (БНП) активно використовували офшоризацію як інструмент податкового планування, переміщуючи центри прибутку до юрисдикцій з низькими податковими ставками (податкових гаваней).

Багато країн, що приймають офшорні інвестиції, зокрема Філіппіни, В'єтнам та Індія, пропонують іноземним інвесторам спеціальні податкові режими у вигляді так званих «податкових канікул», тобто періодів повного звільнення від податку на прибуток, знижених ставок для експортно-орієнтованих галузей та функціонування Спеціальних економічних зон (SEZ). Такі механізми суттєво знижують податкове навантаження на бізнес і підвищують інвестиційну привабливість цих країн. Показовим прикладом є Індія, де ІТ-компанії протягом тривалого часу користувалися значними пільгами в межах програми STPI (Software Technology Parks of India), що стало важливим чинником стрімкого розвитку національного ІТ-сектору.

Не менш важливим чинником є регуляторне середовище, адже окремі юрисдикції пропонують більш гнучке трудове законодавство, спрощені процедури реєстрації бізнесу та загалом нижчий рівень регуляторного тиску порівняно з жорстко регламентованими ринками Європейського Союзу чи Північної Америки. Це дозволяє компаніям швидше запускати проєкти, оперативно масштабувати операції та зменшувати адміністративні бар'єри, що робить такі країни особливо привабливими для розміщення офшорних структур і міжнародних бізнес-операцій.

Корпорації повинні маневрувати в матриці вибору між різними моделями локації та власності, кожна з яких має свій унікальний профіль ризиків та переваг.

Вибір географічного розташування є критичним елементом стратегії, що визначає логістику, комунікацію та доступ до ресурсів:

- Офшоризація (Offshore Outsourcing): Класична модель переміщення операцій у віддалену країну (наприклад, компанія з США переносить виробництво до В'єтнаму або ІТ-підтримку до Індії). Це забезпечує

максимальний арбітраж витрат, але створює найбільші виклики, пов'язані з різницею в часових поясах (10-12 годин), культурними відмінностями та складністю управління ланцюгами постачання.

- Ніаршорінг (Nearshoring): Перенесення бізнес-процесів до сусідньої або географічно близької країни (наприклад, США до Мексики, Західна Європа до Польщі чи України). Ця модель набуває величезної популярності, оскільки балансує економію витрат (хоча й меншу, ніж у далекому офшорі) з культурною близькістю, перетином робочих годин та легкістю фізичних подорожей для менеджменту.

- Оншорінг / Решорінг (Onshoring / Reshoring): Повернення операцій назад до країни походження компанії. Цей тренд посилюється завдяки автоматизації, яка знижує частку праці в собівартості, занепокоєнню щодо контролю якості та безпеки ланцюгів постачання, а також державним стимулам (наприклад, у США та ЄС).

- Френдшорінг (Friendshoring): Геополітично мотивована стратегія переміщення ланцюгів постачання до країн, які є політичними та економічними союзниками ("дружніми" країнами), для мінімізації ризиків зриву поставок через конфлікти або торговельні війни з ворожими режимами.

Рішення «будувати чи купувати» визначає, наскільки компанія контролює процеси та як розподіляє ризики при виході на нові ринки або реалізації проєктів за кордоном. У разі створення кептивного центру (Captive Center або Global In-house Center, GIC) компанія відкриває власну дочірню структуру за кордоном. Це дозволяє зберігати повний контроль над процесами, корпоративною культурою, якістю роботи та, що особливо важливо, інтелектуальною власністю. Технологічні гіганти, такі як Google, Spotify та Boeing, часто обирають цю модель, щоб убезпечити ключові технології та стратегічні компетенції.

Альтернативним підходом є сторонній аутсорсинг (Third-Party Outsourcing), коли компанія укладає контракт із зовнішнім постачальником послуг, наприклад Infosys, Accenture або Foxconn. Така стратегія дозволяє швидко запускати проєкти без великих капітальних витрат, забезпечує гнучкість у масштабуванні та доступ до зовнішньої експертизи. Водночас вона підвищує ризики залежності від вендора та потенційного витоку конфіденційної інформації, що потребує ретельного управління контрактами та безпекою даних.

Стратегія "Китай Плюс Один" стала домінуючою концепцією для

забезпечення стійкості виробництва. Вона зародилася близько 2013 року, але отримала потужний імпульс після 2018 року через торговельну війну між США та Китаєм, а згодом — через пандемію COVID-19, яка оголила вразливість ланцюгів постачання, сконцентрованих в одній країні.

Драйвери стратегічного переміщення виробництва пов'язані зі зростанням вартості праці в Китаї, геополітичними ризиками та необхідністю забезпечення безперервності постачання. За останні роки заробітні плати в Китаї зросли з приблизно \$2,00 за годину у 2010 році до \$7,10 у 2024 році, що розмиває переваги країни як центру дешевої праці порівняно з В'єтнамом, Індією чи Бангладеш. Крім того, тарифи, санкції та технологічні обмеження підкреслюють ризики надмірної залежності від Китаю для експортно-орієнтованих галузей. Локдауни та політика «нульового ковіду» також продемонстрували вразливість концентрованого виробництва, що зробило диверсифікацію критичною для управління ризиками.

В'єтнам став головним бенефіціаром цієї трансформації, особливо в електроніці. Samsung виробляє там близько половини своїх смартфонів, а Google переніс виробництво Pixel, інвестуючи значні кошти у нові потужності. Це підтверджує роль В'єтнаму як привабливої альтернативи для високотехнологічного виробництва [60].

Індія та Мексика також отримують значні вигоди. Завдяки програмі PLI (Production Linked Incentive) Індія стає хабом для складання високотехнологічної продукції, включно з iPhone для Apple. Мексика ж виграє від ніаршорінгу для Північної Америки, особливо в автомобільній промисловості та виробництві побутової техніки; у 2023 році країна випередила Китай і стала найбільшим торговельним партнером США, що стало історичним зрушенням.

Епоха нерегульованої глобалізації поступається місцем новому етапу державного інтервенціонізму, де національна безпека, промислова незалежність та податкова справедливість диктують правила гри.

Сьогодні сфера міжнародного бізнесу проходить через фундаментальну трансформацію, зумовлену ініціативою ОЕСР щодо протидії розмиванню податкової бази (BEPS). Ключовим інструментом тут став Pillar Two, який запроваджує Глобальний мінімальний податок (GMT) у розмірі 15% для великих корпорацій. Цей механізм працює за принципом "додаткового податку" (Top-up Tax): якщо компанія сплачує менше ніж 15% у низькоподатковій юрисдикції, країна походження материнської компанії має право стягнути різницю. Це фактично завершує епоху "поштових скриньок" у класичних гаванях на кшталт Бермуд чи Кайман, змушуючи бізнес демонструвати реальну економічну сутність (офіси та персонал) там, де декларуються прибутки.

Паралельно з цим спостерігається активне втручання держав у ланцюги постачання через промислову політику. У США Закон про зниження інфляції (IRA) встановив жорсткі вимоги до локалізації виробництва електромобілів. Щоб отримати податкові кредити, виробники повинні щорічно збільшувати частку критичних мінералів та компонентів батарей, видобутих або

вироблених у США чи країнах-партнерах по ФТА. Найбільш радикальним кроком стало обмеження щодо ФЕОС (іноземних суб'єктів, що викликають занепокоєння), яке фактично витісняє Китай та Росію з американського ринку високих технологій.

Європейський Союз відповів на ці виклики власним Законом про критичну сировину (CRMA). Стратегія ЄС до 2030 року передбачає амбітні цілі: видобувати не менше 10% та переробляти 40% стратегічної сировини всередині Союзу. Окремий фокус зроблено на диверсифікації — жодна третя країна не повинна постачати понад 65% будь-якого виду стратегічних ресурсів, що є прямим кроком до зменшення залежності від Пекіна.

У секторі електроніки компанії дедалі частіше обирають стратегію "Китай Плюс Один". Яскравим прикладом є Apple в Індії. Компанія не просто переносить збірку, а розбудовує цілу екосистему за участю тайванських партнерів (Foxconn) та індійських конгломератів, таких як Tata Electronics. Прогнозується, що вже до кінця 2026 року майже кожен iPhone для ринку США буде мати індійське походження.

Samsung у В'єтнамі демонструє дещо інший підхід — створення глибоко інтегрованого національного хабу. Інвестувавши понад 22 мільярди доларів, компанія перетворила країну зі звичайної "фабрики" на науково-дослідний центр, де тисячі інженерів розробляють технології штучного інтелекту. Натомість досвід Boeing з проєктом 787 Dreamliner слугує застереженням: надмірна офшоризація та втрата контролю над субпідрядниками призвели до критичних помилок у проєктуванні та мільярдних збитків, що згодом змусило компанію проводити реторнінг компетенцій.

Сфера ІТ-послуг та ВРО наразі стоїть перед викликом Generative AI. Традиційна модель продажу "людино-годин" для рутинних завдань відходить у минуле. Галузь трансформується в Technology-Enabled Services, де провайдери фокусуються на кінцевих результатах, а ШІ використовується для автоматизації першої лінії підтримки та базового кодингу. Це дозволяє людям зосередитися на складних взаємодіях, де критичною є емпатія та творчий підхід.

Регіональний ландшафт залишається різноманітним. Індія зберігає лідерство в ІТ завдяки масштабу та вартості, тоді як В'єтнам та Мексика виграють від близькості до великих ринків (ніаршорінг). Східна Європа, зокрема Польща, пропонує високу якість та відповідність стандартам ЄС. Окремо варто відзначити Україну, чий ІТ-сектор продемонстрував неймовірну стійкість під час війни, зберігши обсяги експорту на рівні понад 6 мільярдів доларів завдяки швидкій адаптації до екстремальних умов.

Управління ризиками при такому розподілі потужностей вимагає особливої уваги до трьох аспектів:

- Культурна сумісність: Неузгодженість у комунікації часто стає причиною провалу проєктів.

- Кібербезпека: Дистанційна робота розширює зону вразливості, що вимагає впровадження архітектури "Zero Trust".
- Захист інтелектуальної власності: Залишається актуальним ризик контрафакту, що змушує компанії тримати права на ІР в оншорних юрисдикціях.

Майбутнє належатиме моделі "Глокал" (Glocal) — поєднанню глобальних стандартів із локальним виконанням. Компанії відмовляються від принципів максимальної економії "Just-in-Time" на користь стійкості "Just-in-Case". У міру того, як вартість автоматизації падатиме, а ціна праці в країнах, що розвиваються, зростатиме, ми побачимо нову хвилю решорінгу. Офшоризація ж остаточно перетвориться з інструменту дешевого аутсорсингу на засіб пошуку унікальних талантів та доступу до нових ринків.

2.3. Офшоризація як інструмент тіньових схем

Сучасна світова економічна архітектура перебуває у стані фундаментальної трансформації, де феномен офшоризації відіграє одну з ключових, хоча й найбільш суперечливих ролей. Історично виникнувши як інструмент для зниження транзакційних витрат та сприяння міжнародній торгівлі, офшорні юрисдикції еволюціонували у складні фінансові хаби, що акумулюють значну частину світового багатства. У сучасному дискурсі поняття "офшор" дедалі частіше асоціюється не з ефективністю капіталу, а з деструктивними процесами: розмиванням податкової бази (Base Erosion and Profit Shifting — BEPS), приховуванням кінцевих бенефіціарів та фінансуванням тіньової економіки.

Для України, яка проходить крізь горнило повномасштабної війни та безпрецедентних економічних викликів, питання деофшоризації вийшло за межі суто фіскальної політики, ставши питанням національної безпеки та виживання держави. В умовах, коли дефіцит державного бюджету вимірюється трильйонами гривень, а видатки на оборону та безпеку у 2024 році сягнули 2,97 трлн грн, толерування схем виведення капіталу стає неприпустимим.

Розуміння механізмів офшоризації вимагає чіткого розмежування понять, які часто змішуються у публічному просторі, але мають кардинально різні правові наслідки. Глобальна фінансова система оперує тріадою понять: податкове планування (tax planning), уникнення податків (tax avoidance) та ухилення від сплати податків (tax evasion).

Легальне податкове планування є невід'ємною частиною фінансового менеджменту будь-якого міжнародного бізнесу. Воно передбачає використання законодавчо дозволених інструментів для оптимізації податкового навантаження. До таких інструментів належать використання

угод про уникнення подвійного оподаткування (DTT), створення трастів для захисту активів, використання пенсійних рахунків та спеціальних податкових режимів (наприклад, для IT-індустрії). Ключовою ознакою планування є повна прозорість та відповідність духу закону.

На протилежному полюсі знаходиться ухилення від сплати податків (Tax Evasion) — кримінально каране діяння, що передбачає навмисне приховування доходів, фальсифікацію фінансової звітності, використання підроблених документів та незадекларованих офшорних рахунків. Це саме та сфера, де офшори використовуються як інструмент злочину. Як зазначають експерти, глобальне податкове правосуддя стає дедалі суворішим: за неподання звітності (наприклад, форми FBAR у США) порушникам загрожують штрафи до 50% від суми активів на рахунку.

Найбільш складною для регулювання є "сіра зона" — агресивне податкове планування (Aggressive Tax Planning). Це формально легальні дії, які, однак, використовують прогалини в законодавстві (loopholes) та невідповідності між податковими системами різних країн (mismatches) для отримання податкової вигоди, не передбаченої законодавцем. МВФ та ОЕСР класифікують це як дії, що хоч і не є очевидно незаконними, але призводять до викривлення конкуренції та несправедливого перерозподілу податкового навантаження.

Вплив офшорних схем на глобальну економіку важко переоцінити. Дослідження показують, що офшоризація є одним із ключових драйверів глобальної нерівності. Близько 8% світового фінансового багатства домогосподарств, що еквівалентно 10% світового ВВП, утримується в податкових гаванях. Ця колосальна сума фактично вилучена з економічного обігу країн походження капіталу, що призводить до недофінансування соціальних програм, освіти та охорони здоров'я.

Особливо руйнівним є вплив на країни, що розвиваються. Африканські країни щорічно втрачають близько \$14 мільярдів податкових надходжень через використання офшорних схем "супербагатіями". Для України ця проблема є не менш гострою: виведення прибутків в низькоподаткові юрисдикції перекладає фіскальний тягар на малий бізнес та найманих працівників, поглиблюючи соціальне розшарування та підриваючи довіру до державних інституцій.

Наукові дослідження підтверджують гіпотезу, що податкові гавані сприяють зростанню нерівності не лише в країнах походження капіталу, але і в самих країнах-реципієнтах ("finance curse"), де надмірний розвиток фінансового сектору на шкоду реальному виробництву призводить до вразливості економіки перед кризами.

Прийняття Закону України № 466-IX (раніше законопроект 1210) стало вододілом у податковій історії незалежної України. Цей нормативно-правовий акт імплементував в українське законодавче поле ключові кроки плану BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), розробленого ОЕСР для протидії розмиванню податкової бази. Закон кардинально змінив правила гри для українського бізнесу, що має іноземні активи.

Найбільш резонансним нововведенням стало запровадження правил

оподаткування Контрольованих іноземних компаній (КІК). Суть правил полягає у тому, що податкова служба України отримує право оподатковувати нерозподілений прибуток іноземної компанії на рівні її українського власника (контролера), якщо ця компанія не сплачує достатній рівень податків у країні своєї реєстрації.

Це нововведення знищило економічний сенс використання класичних офшорів (БВО, Беліз, Панама) як "скарбничок" для накопичення капіталу. Тепер, якщо ефективна ставка податку КІК менша за 13%, або якщо частка пасивних доходів перевищує 50% і компанія не має достатнього сабстенсу (substance), її прибуток підлягає оподаткуванню в Україні за ставками 18% (податок на прибуток) + 1.5% (військовий збір) для юридичних осіб, або 18% + 1.5% (ПДФО + ВЗ) для фізичних осіб.

Закон встановлює широке визначення контролю. Контролером визнається резидент України, який володіє часткою в іноземній компанії понад 50%, або понад 10% (якщо сукупна частка резидентів України перевищує 50%). Більше того, вводиться поняття "фактичного контролю", яке дозволяє визнати контролером особу, що не має юридичної частки, але фактично управляє компанією (надає обов'язкові вказівки, керує банківськими рахунками).¹⁴

Перша масштабна кампанія звітування про КІК в Україні відбулася у 2024 році (за 2022 та 2023 звітні роки). Аналіз результатів, оприлюднених ДПС, свідчить про складність процесу адаптації бізнесу до нових реалій.

Станом на початок 2024 року було подано 389 звітів за скороченою формою та 285 повних звітів.¹⁶ Це вкрай низька цифра, враховуючи реальні масштаби володіння іноземними активами українцями. Це може свідчити про те, що значна частина бізнесу зайняла вибігувальну позицію, або не змогла підготувати необхідну звітність через складність процедур.

Основні виклики звітування:

- Складність розрахунків: Розрахунок скоригованого прибутку КІК вимагає трансформації фінансової звітності, складеної за іноземними стандартами (IFRS або локальні GAAP), відповідно до вимог Податкового кодексу України.

- Доступ до інформації: Багато бенефіціарів, які використовували номінальних власників, зіткнулися з проблемою отримання офіційної звітності від адміністраторів офшорних компаній.

- Штрафні санкції: Закон передбачає драконівські штрафи. Неподання звіту про КІК тягне за собою штраф у розмірі 100 прожиткових мінімумів для працездатної особи (понад 300 тис. грн станом на 2024 рік).¹⁷

Тимчасове послаблення у вигляді мораторію на застосування штрафів на період воєнного стану (прийняте у травні 2024 року) дещо знизило напругу, але створило ілюзію безкарності. Експерти попереджають: штрафи будуть

застосовані ретроспективно через 6 місяців після скасування воєнного стану за всі порушення, починаючи з 2022 року.

Окрім КІК, закон впровадив низку інших потужних інструментів:

- Тест ділової мети (Principal Purpose Test — PPT): Податкові органи отримали право відмовляти у наданні пільг за міжнародними угодами, якщо головною метою операції було отримання податкової вигоди. Це фундаментальна зміна парадигми: від формальної відповідності документам до аналізу економічної суті транзакції.

- Конструктивні дивіденди: Прирівнювання певних виплат на користь нерезидентів (наприклад, суми перевищення ціни у контрольованих операціях над принципом "витягнутої руки") до виплати дивідендів, що тягне за собою оподаткування податком на репатріацію (15%).

- Rules on Thin Capitalization (Тонка капіталізація): Обмеження витрат на виплату відсотків за кредитами від пов'язаних осіб-нерезидентів (понад 30% від EBITDA), що унеможливорює використання схем з виведення прибутку через надмірні боргові зобов'язання.

Війна призвела до специфічної мутації тіньових схем. Якщо раніше домінували схеми з виведення прибутку промислових гігантів, то у 2022-2024 роках епіцентром зловживань став аграрний сектор. Феномен "чорного зерна" став символом симбіозу тіньової економіки, корупції та офшорних махінацій. Схема базується на використанні ланцюга фіктивних компаній та готівкових розрахунків і зазвичай має чітко вибудований алгоритм дій. За даними БЕБ та журналістських розслідувань, її головна мета полягає в ухиленні від оподаткування та виведенні валютної виручки за кордон через офшорні структури. Усі етапи формально виглядають як законні господарські операції, однак фактично мають фіктивний або напівлегальний характер.

На першому етапі відбувається готівкова закупівля зерна. Так звані «сірі» трейдери скуповують продукцію у фермерів за готівку, що дозволяє останнім уникнути сплати податків і швидко отримати кошти. Водночас ціна такої закупівлі зазвичай є нижчою за ринкову, оскільки вона компенсує ризики та нелегальний характер операції. Це створює початкову «тіньову» ланку в усьому ланцюгу постачання.

Далі відбувається етап легалізації, який часто називають «скруткою». Для цього створюються фіктивні компанії, зареєстровані на підставних осіб, так звані «ризикові підприємства». Саме через них документально оформлюється походження зерна: використовуються фіктивні договори купівлі-продажу, документи від «фірм-одноденки» або ж декларується нереалістична врожайність на неіснуючих чи формально орендованих земельних ділянках. У

результаті тіньовий товар отримує псевдолегальне походження.

Після цього зерно експортується за зовнішньоекономічними контрактами, де покупцями виступають офшорні компанії, що перебувають під контролем організаторів схеми. Ключовим і завершальним етапом стає неповернення валютної виручки в Україну: кошти від продажу залишаються на рахунках офшорної структури, а українська компанія-експортер після виконання своєї ролі ліквідується або просто припиняє діяльність, залишаючи податкові борги. Таким чином схема дозволяє одночасно легалізувати тіньовий товар і вивести прибуток за межі країни.

За даними Бюро економічної безпеки, за 9 місяців 2023 року ризикові підприємства експортували зернових невідомого походження на суму 133,9 млрд грн, що становило понад 20% від загального обсягу агроекспорту. Ці кошти фактично були виведені з економіки України, що створило значний тиск на платіжний баланс та курс гривні.

Загальні втрати бюджету від схем ухилення від сплати податків (включаючи "сірий" імпорт, контрабанду, зарплати в конвертах та офшорні схеми) оцінюються аналітиками CASE Україна у 429-543 млрд грн на рік. Для порівняння, ця сума співставна з 15-20% усіх видатків державного бюджету на оборону у 2024 році.

Усвідомлюючи загрозу, уряд вдався до жорстких адміністративних заходів. Наприкінці 2024 року було запроваджено режим експортного забезпечення для 14 критичних груп агротоварів (пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшникова олія та ін.).

Нові правила передбачають суттєве посилення контролю за експортною діяльністю аграрних компаній. Зокрема, запроваджується заборона на експорт для тих суб'єктів господарювання, які не пройшли верифікацію в Державному аграрному реєстрі та не є платниками ПДВ. Це має відсіяти фіктивні та «ризикові» компанії, які традиційно використовувалися у тіньових схемах, і залишити на ринку лише реальних виробників та легальних трейдерів.

Крім того, встановлюються мінімальні експортні ціни, нижче яких здійснення експорту заборонене, що спрямовано на боротьбу з трансфертним ціноутворенням та штучним заниженням вартості продукції. Важливим елементом реформи також стає обмін даними між Національним банком, Митницею та Податковою службою в режимі реального часу, що дозволяє ефективно контролювати повернення валютної виручки та оперативно виявляти порушення. У сукупності ці заходи мають зробити експортні операції більш прозорими та значно ускладнити використання офшорних схем.

За словами голови податкового комітету ВРУ Данила Гетманцева, ці заходи дозволили повернути в країну понад 575 млрд грн валютної виручки та практично ліквідувати ринок "чорного зерна" у його попередніх масштабах. Це яскравий приклад того, як поєднання цифровізації та жорсткого регулювання може протидіяти офшорним схемам.

2024 рік став історичною віхою для податкової прозорості в Україні. Повноцінний запуск міжнародних механізмів обміну інформацією фактично

зруйнував останній bastion тіньової економіки — банківську таємницю. 30 вересня 2024 року Державна податкова служба України здійснила перший успішний міжнародний автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки за стандартом Common Reporting Standard (CRS). Україна обмінялася даними з понад 110 юрисдикціями, включаючи всі країни ЄС, а також традиційні офшорні та "мідшорні" центри (Швейцарія, ОАЕ, БВО). Отримання цієї інформації дозволяє ДПС проводити автоматизовану звірку (data matching) між задекларованими доходами в Україні та реальними статками за кордоном. Експерти Deloitte та KPMG прогнозують хвилю податкових запитів до фізичних осіб з вимогою пояснити джерела походження коштів на іноземних рахунках. Виявлення розбіжностей може стати підставою для донарахування податків (19.5%) та застосування штрафів.

Таблиця 2.3
Порівняння Кіпру та ОАЕ як юрисдикцій для міжнародного бізнесу

Критерій	Кіпр (ЄС)	ОАЕ (Gulf)
Корпоративний податок	12.5% (очікується зростання до 15%)	9% (з 2023 року), 0% у Free Zones (для кваліфікованого доходу) ³⁴
Репутація	Висока (член ЄС), але під пильним моніторингом	Зростаюча, але залишається в "сірому списку" FATF періодично
Отримання резидентства	Порівняно легко (Yellow Slip), вимога 60 днів перебування	Дуже легко (Visa через реєстрацію компанії), відсутність вимог до перебування
Банківський комплаєнс	Дуже суворий для українців (через AML директиви ЄС)	Більш лояльний, але стає суворішим під тиском США
Обмін інформацією	Повний автоматичний обмін (CRS, EU DAC)	Повний автоматичний обмін (CRS), але є нюанси з реалізацією
Спеціальні режими	Non-dom status (0% на дивіденди та відсотки)	Відсутність ПДФО для фізичних осіб

Джерело: [61]

Паралельно з CRS, Україна імплементувала стандарт звітності у розрізі країн (CbC Reporting) для міжнародних груп компаній з сукупним доходом понад 750 млн євро. У 2024 році понад 90 звітів було подано українськими підрозділами міжнародних корпорацій або материнськими компаніями українських груп. CbCR є інструментом стратегічного аналізу. Він дозволяє податковим адміністраціям бачити глобальну картину розподілу прибутку групи. Якщо корпорація отримує 80% прибутку на Бермудах, де у неї працює 3 співробітники, а основні виробничі потужності та персонал знаходяться в Україні та Польщі, це є прямим індикатором застосування схем розмивання податкової бази. Це дає підстави для детальних перевірок трансфертного

ціноутворення та донарахування податків.

Глобальний тиск на класичні офшори призвів до зміни географії податкового планування. Бізнес масово мігрує з "токсичних" юрисдикцій (blacklisted jurisdictions) до так званих "мідшорів" (mid-shore) — країн з респектабельною репутацією, які, однак, пропонують привабливі податкові умови.

На сьогодні двома найпопулярнішими напрямками для структурування українського бізнесу є Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) та Кіпр (табл 2.3).

Узагальнюючи можемо стверджувати офшоризація з інструмента підвищення ефективності міжнародного бізнесу трансформувалася у системний виклик для фіскальної стабільності, економічної безпеки та соціальної справедливості держав. У сучасних умовах глобальної боротьби з розмиванням податкової бази офшори дедалі менше виконують функцію нейтральних фінансових хабів і дедалі більше стають маркером агресивного податкового планування або прямого ухилення від оподаткування.

Для України, яка перебуває у стані повномасштабної війни та хронічного бюджетного дефіциту, проблема деофшоризації набула критичного значення. Масштабні втрати бюджету, викривлення конкурентного середовища та підрив довіри до державних інституцій свідчать, що толерування офшорних схем є несумісним із завданнями фінансової стійкості та національної безпеки. Особливо показовим є приклад аграрного сектору, де офшорні механізми були інтегровані у складні ланцюги тіньової економіки, що призвело до мільярдних втрат валютної виручки.

Імплементація Україною Плану дій BEPS, зокрема запровадження правил контрольованих іноземних компаній, тесту ділової мети, конструктивних дивідендів та обмежень тонкої капіталізації, знаменує собою зміну податкової парадигми — від формального підходу до аналізу економічної суті операцій. Хоча перші хвилі звітування про КІК продемонстрували низький рівень комплаєнсу та значні труднощі адаптації бізнесу, ці проблеми мають переважно перехідний характер і відображають глибину структурних змін.

Запуск міжнародного автоматичного обміну фінансовою інформацією за стандартом CRS та впровадження Country-by-Country Reporting фактично ліквідували інституційну можливість приховування активів у традиційних податкових гаванях. Це остаточно зруйнувало міф про банківську таємницю як інструмент захисту капіталу та змусило бізнес переглянути підходи до міжнародного структурування.

Водночас глобальний тиск на класичні офшори не призвів до зникнення податкового планування як такого, а лише змінив його географію та логіку. Перехід до «мідшорних» юрисдикцій, таких як Кіпр та ОАЕ, свідчить про еволюцію попиту — від повної непрозорості до моделей, що поєднують податкову ефективність із формальною відповідністю міжнародним стандартам. Проте і ці юрисдикції поступово втрачають привабливість для агресивних схем у міру посилення глобального фінансового контролю.

Отже, деофшоризація в Україні є не одноразовою кампанією, а довгостроковим процесом інституційної трансформації. Її ефективність залежатиме не лише від жорсткості законодавства, а й від здатності держави

забезпечити стабільні правила гри, прогнозовану податкову політику та справедливий розподіл фіскального навантаження. В умовах війни та післявоєнного відновлення саме поєднання цифровізації, міжнародної координації та економічної доцільності може перетворити боротьбу з офшорними схемами з репресивного інструменту на чинник сталого розвитку та фінансового суверенітету держави.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ПРИОРИТЕТИ ДЕОФШОРИЦІЇ БІЗНЕСУ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Особливості національних політик деофшоризації економіки

Національні політики деофшоризації у 2025–2026 роках демонструють виразний тренд до відходу від універсальних рецептів ОЕСР у бік протекціоністських заходів, спрямованих на захист внутрішнього ринку та фіскального суверенітету. Кожна з розглянутих юрисдикцій — Україна, США, ЄС — адаптує інструментарій деофшоризації до специфічних безпекових викликів, з якими вона стикається.

Для України питання деофшоризації в умовах повномасштабної війни набуло екзистенційного характеру. З огляду на колосальні видатки на оборону та безпеку, які у 2024 році сягнули майже 3 трильйонів гривень, та значний дефіцит платіжного балансу, що вимірюється десятками мільярдів доларів, держава більше не може дозволити собі толерувати вимивання ресурсів через офшорні схеми. Специфіка української ситуації полягає в тому, що класичні інструменти BEPS (розмивання бази оподаткування) тут поєднуються з відверто кримінальними схемами розкрадання сировинних ресурсів, що вимагає застосування екстраординарних заходів регулювання.

Традиційний фокус деофшоризації на оподаткуванні прибутку (податок на виведений капітал, правила КІК) виявився недостатнім в умовах, коли основні зловживання змістилися у площину товарних операцій та валютного контролю. Феномен "чорного зерна", який набув загрозливих масштабів у 2023–2024 роках, став каталізатором зміни державної парадигми. Схема полягала у використанні фіктивних компаній ("одноденки") для експорту агропродукції, придбаної за готівку без сплати податків, з подальшим неповерненням валютної виручки в Україну. За оцінками Бюро економічної безпеки та профільних комітетів Верховної Ради, обсяги "тіньового" експорту зернових досягали 20% від загального валу, що призводило до втрат валютних надходжень на рівні 5–6 мільярдів доларів щорічно.

У відповідь на цю загрозу, яка безпосередньо підривала валютну стабільність та здатність НБУ утримувати курс гривні, уряд запровадив "Режим експортного забезпечення" (Export Assurance Regime), який повноцінно запрацював з 1 грудня 2024 року. Цей механізм став стратегічним пріоритетом національної політики економічної безпеки і базується на кількох ключових стовпах, які докорінно змінюють правила гри для експортерів.

По-перше, запроваджено жорстку верифікацію суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Право на експорт стратегічно важливих товарних груп (пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшникова олія та ін. — загалом 14 позицій) отримали виключно ті компанії, які пройшли реєстрацію в Державному аграрному реєстрі (ДАР) та отримали статус платника ПДВ. Це

автоматично відсікло тисячі фіктивних фірм, які створювалися на короткий термін для проведення однієї-двох операцій з метою розриву ланцюга простежуваності товару. Тепер експортер зобов'язаний мати реальну історію діяльності та бути інтегрованим у легальну податкову систему.

По-друге, впроваджено механізм мінімальних експортних цін (Minimum Export Prices). Держава, спираючись на біржові котирування та дані митної статистики, встановлює індикативну нижню межу вартості товару, нижче якої експорт заборонено. Це завдало удару по класичній офшорній схемі трансфертного ціноутворення, коли українське зерно продавалося пов'язаній офшорній компанії (наприклад, у Швейцарії чи ОАЕ) за заниженою ціною, а весь прибуток від подальшого перепродажу на світовому ринку осідав на закордонних рахунках. Новий режим змушує декларувати реальну ринкову вартість товару ще на етапі перетину українського кордону, що гарантує повернення справедливої суми валютної виручки в країну.

Ефективність цих заходів підтверджується макроекономічними показниками 2025 року. За перші 11 місяців року доходи загального фонду державного бюджету зросли на 26,4%, що значно випереджає темпи інфляції. Значну частку цього зростання забезпечила саме детінізація експортних операцій, що дозволило стабілізувати податкові надходження навіть в умовах продовження бойових дій. Таким чином, пріоритетом української політики стала "товарна деофшоризація" — фізичний та ціновий контроль над ресурсами, що вивозяться з країни.

Іншим стратегічним напрямом залишається імплементація правил оподаткування Контрольованих іноземних компаній (КІК), передбачена Законом № 466-IX. Однак реалізація цієї політики в умовах війни зіткнулася зі складними дилемами. Перший повноцінний обмін податковою інформацією за стандартом CRS (Common Reporting Standard), який відбувся у вересні 2024 року, надав податковим органам України доступ до даних про мільйони рахунків українців за кордоном.

Водночас статистика звітування залишається тривожною: станом на початок 2024 року було подано менше тисячі звітів про КІК, що є неспівмірним з реальними масштабами володіння іноземними активами українським бізнесом. Це свідчить про те, що значна частина підприємців зайняла вичікувальну позицію. Ситуація ускладнюється тим, що мільйони українців вимушено перебувають за кордоном як біженці, і застосування до них жорстких фіскальних заходів може спровокувати остаточну втрату ними податкового резидентства України.

У цьому контексті стратегічним пріоритетом стає перехід від "килимового бомбардування" вимогами до точкового аналізу великих даних (Big Data). Держава має зосередитися на виявленні великих, системних порушників, які використовують офшорні структури для приховування доходів корупційного походження або активів, пов'язаних з країною-агресором, замість переслідування дрібного бізнесу, що намагається вижити в еміграції. Інтеграція даних CRS з реєстрами нерухомості та митними базами дозволить виявляти невідповідності між офіційними доходами та реальним

способом життя бенефіціарів, що стане основою для донарахування податків у майбутньому.

Політика США у 2025–2026 роках зазнала радикальної трансформації, яка може бути охарактеризована як "суверенний податковий націоналізм". Адміністрація, сформована після виборів 2024 року, відмовилася від сліпого слідування рекомендаціям ОЕСР, зробивши ставку на захист конкурентоспроможності американських корпорацій та респорінг (повернення) виробничих потужностей на територію США. Цей курс отримав законодавче закріплення у акті "One Big Beautiful Bill Act" (OBVBA), підписаному в липні 2025 року.

Центральним елементом американської стратегії стала заміна режиму GILTI (Global Intangible Low-Taxed Income), запровадженого у 2017 році, на новий, більш жорсткий режим NCTI (Net CFC Tested Income), який набрав чинності з 1 січня 2026 року. Ця реформа має глибокий економічний зміст, спрямований на демотивацію виведення активів.

По-перше, ефективна ставка податку на закордонні прибутки американських корпорацій була підвищена з 10,5% до 12,6%. Хоча ця ставка залишається нижчою за номінальну ставку корпоративного податку в США (21%), її підвищення зменшує маржинальну вигоду від використання низькоподаткових юрисдикцій. Зниження вирахування за статтею 250 (Section 250 deduction) з 50% до 40% є прямим фіскальним інструментом вирахування надприбутків, отриманих від експлуатації інтелектуальної власності за кордоном.

По-друге, і це є найбільш революційною зміною, було скасовано вирахування QBAI (Qualified Business Asset Investment). У попередній моделі компанії могли зменшити свою податкову базу на 10% від вартості матеріальних активів (заводів, обладнання), розміщених за кордоном. Це фактично стимулювало офшоринг реального виробництва: чим більше заводів компанія будувала в Китаї чи Мексиці, тим менше податків вона платила в США. Скасування QBAI у режимі NCTI ліквідує цей перекис. Тепер наявність іноземних активів не дає жодних податкових преференцій, що робить економічно доцільнішим розміщення виробництва всередині США, де діють інші стимули.

Стратегічним успіхом американської дипломатії стало укладення угоди "Side-by-Side Safe Harbor" з ОЕСР 5 січня 2026 року. Ця угода фактично легалізувала особливий статус США в глобальній системі оподаткування. Відмовившись від повної імплементації правил Pillar Two (глобального мінімального податку 15%), США домоглися визнання свого режиму NCTI "еквівалентним" міжнародним стандартам.

Це має критичні наслідки для економічної безпеки американських БНП. Завдяки цій угоді, інші країни зобов'язалися не застосовувати до американських компаній (таких як Google, Amazon, Microsoft) правило UTPR (Undertaxed Profits Rule) — штрафний податок, який дозволяв би іноземним урядам оподатковувати прибутки американських гігантів, якщо вони недоплатили податки в США. Таким чином, Вашингтон створив "захисний

купол" над своїм бізнесом, гарантуючи, що податкові надходження залишатимуться в американській скарбниці, а не перерозподілятимуться на користь інших юрисдикцій.

Яскравим прикладом адаптації бізнесу до нових пріоритетів є стратегія компанії Apple, яка у лютому 2025 року оголосила про безпрецедентний план інвестицій у розмірі понад 500 мільярдів доларів в економіку США протягом наступних чотирьох років. Цей крок не є альтруїзмом, а раціональною реакцією на зміни в податковій та безпековій архітектурі.

Використовуючи режим FDII (Foreign-Derived Intangible Income), який надає пільгову ставку (близько 14% після змін в OBVBA) на доходи від експорту товарів та послуг, створених на базі інтелектуальної власності, розташованої в США, Apple фактично проводить "оншорінг" своїх активів. Компанія переносить центри розробки та зберігання даних назад до США, що дозволяє їй мінімізувати ризики, пов'язані з геополітичною напругою навколо Тайваню та Китаю, і водночас користуватися сприятливим податковим режимом. Це демонструє, як державна політика деофшоризації може стимулювати повернення капіталу та технологій, посилюючи національну економічну безпеку.

Політика Європейського Союзу у сфері деофшоризації у 2025–2026 роках характеризується складною внутрішньою боротьбою та переглядом підходів. Амбітні плани Брюсселя щодо створення єдиного жорсткого механізму боротьби з податковими зловживаннями зіткнулися з реальністю економічної конкуренції та необхідністю збереження інвестиційної привабливості блоку.

Знаковою подією стало офіційне припинення роботи над проектом директиви Unshell (ATAD 3), про що було оголошено Радою ЄС 20 червня 2025 року. Ця директива мала на меті запровадження жорстких критеріїв економічної сутності (substance) для компаній у межах ЄС, що дозволило б автоматично позбавляти податкових пільг так звані "компанії-поштові скриньки".

Причиною провалу стала позиція країн-членів з розвиненим фінансовим сектором (Люксембург, Ірландія, Мальта), які вбачали в директиві загрозу для своєї конкурентоспроможності. Надмірний адміністративний тягар та ризик дублювання звітності могли призвести до відтоку капіталу з ЄС до більш ліберальних юрисдикцій (Велика Британія, Швейцарія, Сінгапур).

Замість "карального" підходу, ЄС перейшов до стратегії посиленої прозорості. Було прийнято рішення інтегрувати елементи боротьби з оболонковими компаніями в механізм адміністративної співпраці DAC6 (Directive on Administrative Cooperation).²³ Це означає, що замість автоматичних санкцій, податкові органи обмінюватимуться інформацією про підозрілі структури, залишаючи рішення про накладення штрафів на розсуд національних урядів. Такий підхід є більш гнучким, але менш ефективним з точки зору уніфікації.

Порівняльна характеристика національних стратегій деофшоризації (2025–2026 рр.)

Країна / Блок	Ключовий інструмент	Мета економічної безпеки	Особливості реалізації
Україна	Режим експортного забезпечення (Export Assurance)	Запобігання виведенню валютної виручки, фінансування оборони.	Фокус на товарних потоках (зерно, олія), верифікація експортерів, мінімальні ціни.
США	Режим NCTI (Net CFC Tested Income)	Решорінг виробництва, захист технологічного лідерства.	Підвищення ставки до 12.6%, скасування пільги на іноземні активи (QBAI), угода Side-by-Side.
ЄС	Розширення DAC6 (замість ATAD 3)	Боротьба з ухиленням без втрати інвестиційної привабливості.	Відмова від жорстких загальних правил "сутності" на користь обміну інформацією та "чорних списків".

Джерело: [62]

Водночас ЄС почав активніше використовувати інструмент "чорних списків" (EU list of non-cooperative jurisdictions) для досягнення геополітичних цілей. Включення Росії до "Чорного списку" (Annex I) та посилення моніторингу таких юрисдикцій, як Британські Віргінські Острови (у сфері AML), свідчить про те, що деофшоризація стає зброєю в економічній війні. Блокуючи фінансові потоки з "недружніх" або "ризикових" юрисдикцій, ЄС намагається захистити свій ринок від токсичного капіталу та тиснути на політичних опонентів.

3.2. Ключові пріоритети міжнародної протидії ризикам офшоризації

На наднаціональному рівні система протидії офшоризації переживає період глибокої турбулентності. Монополія ОЕСР на розробку глобальних правил гри похитнулася, а поява нових класів активів (криптовалют) вимагає створення принципово нових механізмів контролю.

Одним із ключових ризиків для глобальної економічної безпеки став інституційний конфлікт між Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), що представляє інтереси розвинених країн, та Організацією Об'єднаних Націй (ООН), яка стала рупором Глобального Півдня.

Процес розробки Рамкової конвенції ООН про міжнародне податкове співробітництво (UN Framework Convention on International Tax Cooperation), активна фаза якого припала на 2025–2026 роки, створив загрозу фрагментації світової податкової системи. Країни, що розвиваються, незадоволені правилами ОЕСР, які надають перевагу оподаткуванню за місцем реєстрації штаб-квартир (Residence-based taxation), наполягають на переході до оподаткування за місцем джерела доходу (Source-based taxation).

Демонстративний вихід США з переговорного процесу ООН у лютому 2025 року лише поглибив цей розкол. Це створює ризик виникнення паралельних податкових реальностей: одного блоку країн, що працюють за правилами ОЕСР (Pillar Two), та іншого, що керується конвенцією ООН. Для міжнародних корпорацій це означає подвійне податкове навантаження та правову невизначеність. Пріоритетом міжнародної спільноти на найближчі роки стане пошук механізмів "сумісності" (interoperability) між цими двома системами, щоб уникнути хаосу в міжнародній торгівлі.

Найбільш динамічним фронтом боротьби з офшоризацією стала сфера цифрових активів. Традиційні банківські офшори, завдяки стандарту CRS, стали прозорими для фіскальних органів, що змусило тіньовий капітал масово мігрувати у криптовалюти. У відповідь на це, ключовим пріоритетом стала глобальна імплементація Crypto-Asset Reporting Framework (CARF) [63].

З 1 січня 2026 року цей стандарт вступає в силу в понад 48 юрисдикціях, включаючи такі важливі фінансові центри, як Сінгапур, Кайманові острови, Джерсі та країни ЄС. Суть CARF полягає в автоматичному обміні інформацією про операції з криптоактивами. Провайдери послуг (біржі, кастодіальні гаманці) зобов'язані збирати дані не лише про бенефіціарів, але й про *транзакції* (обмін на фіат, перекази), і передавати їх податковим органам.

Це закриває "цифрову лазівку", яка дозволяла приховувати мільярдні статки. Для України, де рівень проникнення криптовалют є одним з найвищих у світі, приєднання до CARF є критично важливим для боротьби з корупцією та відмиванням коштів. Це дозволить фіскальним органам бачити реальні статки посадовців та бізнесменів, приховані в стейблкоїнах чи біткойнах, і ефективно наповнювати бюджет.

Ще одним пріоритетом є адаптація механізмів розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників (UBO) до нових правових реалій. Після рішення Суду ЄС, яке обмежило публічний доступ до реєстрів бенефіціарів через порушення права на приватність, міжнародна спільнота шукає баланс між прозорістю та безпекою.

Новий стандарт передбачає доступ до реєстрів на основі "легітимного інтересу" (legitimate interest). Це означає, що інформація не буде доступна широкому загалу, але гарантовано надаватиметься журналістам-розслідувачам, громадським організаціям, що борються з корупцією, та фінансовим установам для проведення КҮС-процедур. Такий підхід дозволяє зберегти ефективність громадського контролю над офшоризацією, не наражаючи добросовісний бізнес на ризики кіднепінгу чи шантажу.

Сучасне світове господарство в першій чверті ХХІ століття характеризується безпрецедентними масштабами та випереджальною динамікою економічної глобалізації. Цей процес справляє революційний вплив на трансформацію корпоративних стратегій і бізнес-моделей економічних суб'єктів, нівелюючи практично всі транскордонні бар'єри у русі капіталу. Глобалізм створює для багатонаціональних підприємств (БНП) фактично необмежені можливості для офшоризації бізнес-операцій, що породжує гострий конфлікт між державними інтересами у фіскальній сфері та

корпоративними інтересами щодо максимізації прибутку. Бізнес-офшоринг в останні десятиліття перетворився на потужний механізм не лише нарощування ринкових конкурентних переваг та оптимізації виробничих процесів, а й системного «розмивання» податкової бази, впровадження агресивного податкового планування, податкових «гібридів» і корпоративних податкових інверсій.

Згідно з оцінками міжнародних дослідницьких організацій, зокрема Tax Justice Network, в офшорних юрисдикціях на сьогодні акумульовано ніде не зареєстрованого інвестиційного капіталу на суму від 21 до 32 трлн дол. США, що становить близько третини глобального валового внутрішнього продукту. Якщо врахувати оформлені об'єкти нерухомого майна, сума зростає ще на 70 трлн дол. США. Такі масштаби свідчать про те, що офшоризація перестала бути маргінальним явищем і перетворилася на фундаментальну характеристику сучасної світової фінансової системи, яка потребує системної міжнародної протидії.

Розуміння пріоритетів міжнародної протидії неможливе без глибокого аналізу теоретичного арсеналу дослідження процесів офшоризації. Ключовою гносеологічною рисою сучасної теорії офшоризації бізнес-діяльності є її розвиток на мультипарадигмальній основі. Ця основа включає парадигму міжнародного бізнесу, а також управлінську, податкову та інституційну парадигми. Кожна з них пояснює специфічні аспекти та мотиви використання офшорних механізмів.

Парадигма міжнародного бізнесу фокусується на універсальних причинах транснаціоналізації. Вона розглядає офшоризацію як механізм формування глобальних вартісних ланцюгів, оптимізації економічних операцій БНП та управління їх ризиками. У межах цієї парадигми офшоринг виступає інструментом стабілізації платежів, самофінансування фірм та кептивного страхування їх операцій. Теоретичні витoki цього підходу лежать ще в класичних теоріях абсолютних переваг А. Сміта та відносних переваг Д. Рікардо, де вперше було закладено ідею економічної доцільності перенесення виробничих операцій у місця з найнижчими витратами.

Управлінська парадигма зміщує акцент на процесно-структуровані підходи менеджменту. Офшоринг тут кваліфікується як інноваційний інструмент удосконалення корпоративних структур, розбудови мереж зарубіжних підрозділів та екстерналізації бізнес-функцій. Це дозволяє компаніям фокусуватися на ключових компетенціях, делегуючи другорядні функції географічно віддаленим партнерам. Податкова парадигма, своєю чергою, концентрується на механізмах інтеграції компаній до глобальних інвестиційних мереж з метою отримання податкових пільг, спрощення фінансового нагляду та збереження корпоративних таємниць.¹ Нарешті, інституційна парадигма, спираючись на теорію трансакційних витрат Р. Коуза та О. Вільямсона, розглядає офшоринг як спосіб заощадження капітальних ресурсів через нівелювання інформаційної асиметрії ринків та впровадження гібридних форм внутрішньокорпоративної координації.

Синергійна дія цих імперативів спричинила глибоку конвергенцію

географічно розрізнених офшорних зон у цілісну загальносвітову мережу глобальних фінансових центрів. Це призвело до становлення глобального фінансового олігархату, який використовує офшорні механізми для виведення капіталу з-під національного контролю. Фінансова глобалізація забезпечила випереджальне зростання фінансових активів порівняно з реальним сектором: якщо у 1995 році іноземні інвестиційні зобов'язання становили 15 трлн дол. США, то до 2016 року вони сягнули 132 трлн дол. США, або 183% світового ВВП.

Офшорингові операції відіграють у світовій економіці дуалістичну роль. З одного боку, вони стимулюють міжнародну конкуренцію та рух капіталу, а з іншого — стають локальними центрами підтримки тіньової економіки, відмивання кримінальних капіталів та фінансування деструктивних процесів. Це актуалізує потребу в посиленні національного та міжнародного контролінгу.

Ключовими інститутами міжнародного рівня, що формують пріоритети протидії, є ОЕСР, ФАТФ (FATF), Міжнародний валютний фонд та Рада фінансової стабільності. Їхня діяльність спрямована на підвищення транспарентності офшорного бізнесу, обов'язкове розкриття інформації про кінцевих бенефіціарів та підтримку міждержавного співробітництва у сфері обміну податковими даними.

Центральне місце у системі міжнародної протидії посідає проект ОЕСР/G20 «Base Erosion and Profit Shifting» (BEPS) — план заходів щодо протидії розмиванню податкової бази та виведенню прибутку з-під оподаткування. Проект BEPS став відповіддю на практику «податкової інверсії», коли БНП штучно переміщують прибутки в низькоподаткові юрисдикції через складні договірні мережі та «шопінг» податкових угод.

Еволюція проекту у формат BEPS 2.0 призвела до впровадження двох «стовпів» (Pillars). Pillar One фокусується на перерозподілі прав на оподаткування надприбутків найбільших БНП, а Pillar Two запроваджує глобальну мінімальну ставку корпоративного податку на рівні 15%.⁴ Це має на меті припинити «гонку поступок» між державами, які знижують податки для залучення капіталу.

Одним із найбільш дієвих інструментів міжнародної протидії визначено Стандарт автоматичного обміну фінансовою та податковою інформацією (Common Reporting Standard — CRS). Цей інструмент дозволяє податковим адміністраціям на щорічній основі отримувати дані про фінансові рахунки своїх резидентів за кордоном. Запровадження CRS суттєво знизило рівень банківської таємниці, яка десятиліттями була фундаментом офшорної індустрії. Станом на 2019 рік вже було розкрито інформацію про понад 47 млн офшорних рахунків на загальну суму 4,9 трлн євро.

Фундаментальним пріоритетом, обґрунтованим у дисертаційному дослідженні, є докорінне реформування глобальної системи оподаткування корпоративних доходів у бік розбудови **унітарної моделі**.¹ Сучасна система, що базується на принципах Ліги Націй столітньої давності, дозволяє БНП звітувати про прибутки за місцем країнової локації їхніх підрозділів. Це

створює умови для штучного перерозподілу доходів на користь «паперових» фірм в офшорах.

Унітарна модель пропонує оподатковувати доходи БНП безпосередньо за місцем ведення їхньої реальної економічної діяльності та генерування доданої вартості. Це означає перехід від аналізу окремих юридичних осіб до оподаткування консолідованої групи компаній за формулою, що враховує обсяги продажів, активи та чисельність персоналу в кожній конкретній країні. Тільки такий підхід здатний ефективно нівелювати деструктивний вплив офшорних операцій на світогосподарську рівновагу.

Розуміння ризиків офшоризації вимагає детальної ідентифікації домінуючих каналів реалізації бізнес-моделей БНП. У роботі вони класифікуються на ендогенні (внутрішні) та екзогенні (зовнішні).

Ця модель базується на інтерналізації бізнес-функцій через розвиток філіальних мереж у юрисдикціях з пільговим оподаткуванням. Ключовим механізмом тут є податкова інверсія — переказування боргів в офшори, використання договірних мереж для маршрутизації доходів та стратегічне трансфертне ціноутворення. БНП створюють надскладні організаційні структури, де материнські та дочірні компанії об'єднані в єдиний відтворювальний цикл, але фінансові результати штучно зміщуються до низькоподаткових ланок. Дані за 2017 рік свідчать, що на Топ-10 країн припадає понад 600 млрд дол. США виведених в офшори валових прибутків, що призвело до недоплати податків на суму 122 млрд дол. США. Це підкреслює глобальний характер проблеми та необхідність узгоджених дій провідних економік світу.

Зовнішній офшоринг репрезентує операції фінансового інжинірингу, що здійснюються через відкриття незалежних компаній спеціального призначення (SPV), заснування «оболонкових» фірм та використання спаринг-офшорних юрисдикцій. Ця модель призводить до безпрецедентного зростання масштабів транскордонних потоків «інвестицій-привидів». Такі інвестиції проходять через транзитні країни (Люксембург, Нідерланди, Маврикій) без створення реальних робочих місць чи виробничих потужностей, виключно з метою податкової оптимізації.

Важливим елементом зовнішнього офшорингу є бізнес-стратегія локалізації управління інтелектуальною власністю (Strategic Location of IP) у країнах з низькими ставками на роялті. Емпіричний аналіз показує, що зниження податкової ставки в офшорі на 1% призводить до зростання переданої туди інтелектуальної власності на 1,6%.

Пріоритетом міжнародної протидії є також регулювання сектору офшорного банківництва. Сучасний спеціалізаційний профіль офшорних банків суттєво диверсифікувався: від традиційного обслуговування до надання квазібанківських послуг у сфері захисту активів, структурування фінансів та консалтингу з питань податкової оптимізації.

Глобальне офшорне банківництво характеризується високим рівнем монополізації — шість центрів (Кайманові острови, Гонконг, Сінгапур, Вест-Індія, Джерсі, Багами) контролюють близько 90% активів галузі.

Транскордонні активи офшорних банків станом на 2019 рік перевищували 5 трлн дол. США. Ця система інтегрована в глобальний фінансовий ринок через мережі транснаціональних банків, майже кожен з яких має підрозділи в офшорних зонах. Наприклад, у Топ-20 європейських банків близько 26% прибутків генеруються через офшорні підрозділи.

Тенденції розвитку офшорного банківництва включають його системну технологізацію: поширення фінтеху, штучного інтелекту та блокчейну. Це створює нові виклики для моніторингу, оскільки цифрові активи легше приховати від традиційного податкового нагляду. Міжнародна протидія має бути спрямована на конвергенцію діяльності офшорних банків та інвестиційних компаній з метою забезпечення транспарентності їхніх операцій.

Україна потерпає від значних масштабів офшоризації, що негативно впливає на її макроекономічну динаміку. За авторськими розрахунками, пряме іноземне інвестування в Україну має переважно офшорний характер (до 60% капіталу походить із низькоподаткових юрисдикцій), що свідчить про рециркуляцію раніше вивезеного вітчизняного капіталу.

Результати економіко-математичного моделювання підтвердили, що найбільш негативний вплив на ВВП України справляє рівень тіньової економіки (за методом «витрати населення – роздрібний товарооборот»). Його зростання гальмує макроекономічну динаміку через недоотримання ресурсів для інвестицій та соціального розвитку.

Аналіз офшорних операцій у глобальних бізнес-моделях дозволяє стверджувати, що міжнародна протидія ризикам офшоризації має базуватися на принципах комплексності, універсальності та солідарної відповідальності. Ключовим пріоритетом залишається перехід від фрагментарних національних заходів до глобально узгодженої стратегії, ядром якої є проект BEPS та розвиток системи CRS.

Досягнення стабільності світової фінансової системи неможливе без ліквідації «інвестицій-привидів» та операцій фінансового інжинірингу, що викривляють реальну картину економічного розвитку. Міжнародне регулювання має адаптуватися до викликів діджиталізації, забезпечуючи прозорість криптовалютних трансакцій та операцій фінтеху в офшорних юрисдикціях.

Тільки через докорінне реформування глобальної податкової архітектури, запровадження унітарної моделі оподаткування та посилення прозорості володіння активами світова спільнота зможе мінімізувати деструктивний вплив офшоризації. Для України цей шлях є безальтернативним у контексті забезпечення національної економічної безпеки та інтеграції до європейського економічного простору. Висока ефективність деофшоризаційних інструментів національного рівня, підкріплена міжнародною правовою допомогою, стане запорукою відновлення справедливості у розподілі глобального багатства та сталого економічного зростання.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової задачі щодо місця і ролі офшорних операцій у реалізації міжнародними компаніями глобальних бізнес-моделей та обґрунтування на цій основі стратегічних пріоритетів деофшоризації економіки України. Це дало автору змогу сформулювати ряд висновків теоретичного та практичного значення:

1. Проведений аналіз засвідчує, що офшоризація бізнесу є системним і еволюційно зумовленим явищем глобальної економіки, яке виходить далеко за межі суто податкової оптимізації та охоплює управління ризиками, захист активів, мобільність інтелектуальної власності й стратегічну організацію міжнародної діяльності. Історично офшори трансформувалися від інструментів конфіденційності та податкових пільг до складної високотехнологічної фінансово-правової архітектури, інтегрованої в цифрову економіку. Водночас посилення міжнародного регулювання, впровадження глобального мінімального податку та розвиток блокчейну й ШІ змінюють характер офшоризації, зміщуючи акцент із приховування доходів на прозору ефективність і реальну економічну присутність. Таким чином, офшоризація постає не як аномалія, а як адаптивний механізм глобального бізнесу, що перебуває у постійному балансі між інтересами держав і транснаціональних корпорацій.

2. Сучасна офшоризація у 2025–2026 роках еволюціонувала від інструменту податкової мінімізації до комплексної стратегії управління глобальними ризиками, технологічними ресурсами та регуляторною відповідністю. Посилення вимог до економічної сутності, запровадження глобального мінімального податку та цифрових стандартів прозорості практично ліквідували можливість використання «порожніх» структур, змусивши бізнес інтегрувати реальну операційну діяльність у вибрані юрисдикції. Водночас офшорні моделі не зникли, а трансформувалися у гібридні та високотехнологічні форми, що поєднують юридичну визначеність, доступ до талантів, інновацій та глобальних ринків. Таким чином,

офшоризація дедалі більше постає не як механізм ухилення, а як елемент легальної глобальної архітектури бізнесу, орієнтованої на стійкість, інновації та довгострокову ефективність.

3. Офшоризація бізнес-діяльності в сучасній глобальній економіці набуває характеру системного чинника підвищення економічних ризиків, оскільки поєднує механізми фіскальної ерозії, фінансової нестабільності та інституційної деградації. Масове використання офшорних юрисдикцій сприяє звуженню податкової бази, викривленню конкурентного середовища та посиленню залежності національних економік від зовнішніх фінансових центрів, що особливо небезпечно для країн із перехідною економікою. Непрозорість структур власності та транскордонний характер офшорних схем ускладнюють державний нагляд, створюють умови для легалізації злочинних доходів і концентрації контролю над стратегічними активами, що в сукупності підриває фінансовий суверенітет, соціальну стабільність і довгострокову економічну безпеку держави.

4. Офшорна економіка середини 2020-х років демонструє не зникнення, а глибоку структурну трансформацію, за якої традиційні податкові гавані еволюціонують у складні фінансові та інституційні платформи для перерозподілу прибутків, управління нематеріальними активами та регуляторного арбітражу. Попри безпрецедентне зростання прозорості завдяки автоматичному обміну інформацією та впровадженню глобального мінімального податку, масштаби корпоративного переміщення прибутку залишаються критичними, що свідчить про адаптивність транснаціонального капіталу до нових правил гри. У цих умовах офшоризація дедалі менше пов'язана з приховуванням активів і дедалі більше — з легалізованими механізмами оптимізації, які зберігають асиметрію між країнами джерела доходу та країнами його податкової фіксації, поглиблюючи фіскальну нерівність і посилюючи виклики для економічної безпеки держав, особливо тих, що перебувають у стані структурної трансформації або воєнного навантаження.

5. Попри зміщення офшоризації від зниження витрат до інновацій і стійкості, її драйвери залишаються: арбітраж вартості праці, доступ до глобальних STEM-кадрів, податкові стимули та диверсифікація ризиків. Різниця в витратах між країнами та наявність талантів у Азії, Східній Європі й Латинській Америці дозволяє оптимізувати OPEX і CAPEX. Вибір між офшорингом, ніаршорингом, решорингом і френдшорингом, а також між кептивними центрами та аутсорсингом визначає баланс контролю й ризиків. Геополітика, BEPS, глобальний мінімальний податок та модель «Китай плюс один» трансформують виробничу географію, підсилюючи роль В'єтнаму, Індії та Мексики, а офшоризація переходить до «глокальної» моделі з пріоритетами на стійкість, захист ІР, кібербезпеку та інтеграцію ІІІ.

6. Сучасна офшоризація перетворилася з інструмента підвищення ефективності бізнесу на системний виклик для фіскальної стабільності, економічної безпеки та соціальної справедливості, особливо для кризових країн, як Україна, де втрати бюджету й інтеграція офшорів у тіньові схеми зробили деофшоризацію питанням національної безпеки. Запровадження BEPS, правил KİK, тесту ділової мети, CRS та Country-by-Country Reporting змінило податкову парадигму від формального дотримання до аналізу економічної суті операцій і реальної присутності бізнесу. Глобальна прозорість фактично ліквідувала класичні офшори, трансформувавши податкове планування у контрольовані «мідшорні» моделі, а деофшоризація в Україні постає як довгостроковий інституційний процес, ефективність якого залежить від контролю, цифровізації та міжнародної координації.

7. У 2025–2026 роках національні стратегії деофшоризації відійшли від універсальних рекомендацій ОЕСР до орієнтованих на національні пріоритети: Україна зосередилася на «товарній деофшоризації» через контроль експорту, мінімальні ціни та верифікацію експортерів стратегічних товарів, детінізуючи валютні надходження та підтримуючи оборону; США запровадили режим NCTI, підвищили податки на закордонні доходи, скасували пільги на іноземні активи та уклали угоду Side-by-Side з ОЕСР,

стимулюючи рещорінг і захищаючи технологічне лідерство; ЄС відмовився від жорстких директив на користь DAC6 та «чорних списків», поєднуючи прозорість із захистом інвестиційної привабливості, а деофшоризація стала інструментом економічної політики та геополітичного тиску.

8. Система протидії офшоризації на наднаціональному рівні переживає глибоку турбулентність через послаблення монополії ОЕСР, конфлікт з ООН щодо оподаткування за джерелом доходу, появу криптоактивів та необхідність нових стандартів контролю (CARF) і адаптації UBO на основі «легітимного інтересу», одночасно тривають ініціативи ОЕСР/G20 (BEPS 2.0, Pillars One і Two), впровадження CRS і розвиток унітарної моделі оподаткування за реальним місцем економічної діяльності; офшоризація, що включає внутрішній і зовнішній офшоринг, податкові інверсії, стратегічне розміщення ІР та офшорне банківництво, стала глобальним феноменом із капіталом у десятки трильйонів доларів і формує фінансовий олігархат, стимулюючи і міжнародну конкуренцію, і тіньову економіку; ефективна протидія потребує комплексного міжнародного підходу, інтеграції національних та глобальних заходів, прозорості криптовалютних і фінтех-транзакцій, ліквідації «інвестицій-привидів» та контролю над кінцевими бенефіціарами, що для України критично важливо для національної безпеки та євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Mid-Year 2025 Offshore Review: Navigating New Landscape in Isle of Man Trusts & Structures, <https://freeport.im/insights/mid%E2%80%91year-2025-offshore-review-navigating-new-landscape-in-isle-of-man-trusts-structures/>
2. Offshore Substance Requirements 2025 – What Businesses Need to ..., <https://www.sfm.com/offshore-news/offshore-substance-requirements-2025>
3. 2025 Economic Substance Rules: What Offshore Companies Must Prove? - Widelia, <https://widelia.com/2025-economic-substance-rules-what-offshore-companies-must-prove/>
4. Marshall Islands DAO: The Golden Standard For DeFi Startups For 2026?, <https://globallawexperts.com/marshall-islands-dao-the-golden-standard-for-defi-startups-for-2026/>
5. Offshore Outsourcing: Key Things to Know in 2026 - Helpware, <https://helpware.com/blog/offshore-outsourcing>
6. 2026 Market Outlook | J.P. Morgan Global Research, <https://www.jpmorgan.com/insights/global-research/outlook/market-outlook>
7. 2025 Reshoring Survey Report, https://reshorenw.org/content/pdf/2025_Reshoring_Survey_Report.pdf
8. IT Outsourcing Trends for 2026 and Beyond - Rishabh Software, <https://www.rishabhsoft.com/blog/it-outsourcing-trends>
9. Navigating the New Climate: EcoVadis' 2025 Lookback on Regulation, Risk and Resilience, <https://ecovadis.com/blog/ecovadis-2025-lookback-on-regulation-risk-and-resilience/>
10. Best Places to Set Up an Offshore Business in 2025 - Gibro Group, <https://www.gibro.com/news/best-places-to-set-up-an-offshore-business-in-2025-136>
11. Council Directive 2009/133/EC of 19 October 2009 on the common system of taxation applicable to mergers, divisions, partial divisions, transfers of assets and exchanges of shares concerning companies of different Member States and to the transfer of the registered office of an SE or SCE between Member States. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0133>

12. Caraballo J. G., Jiang X. Value-added erosion in global value chains: An empirical assessment. *Journal of Economic Issues*. 2016. No. 50 (1). P. 288-296.
13. 2026 Manufacturing Industry Outlook | Deloitte Insights, <https://www.deloitte.com/us/en/insights/industry/manufacturing-industrial-products/manufacturing-industry-outlook.html>
14. Digital Offshore | Crypto Wealth Report 2025 | Henley & Partners, <https://www.henleyglobal.com/publications/crypto-wealth-report-2025/digital-offshore-and-future-cross-border-wealth>
15. Top 5 SPV Jurisdictions for 2026 | Banking, Residency & Tax Insights - Interpolitan Money, <https://www.interpolitanmoney.com/post/top-5-spv-jurisdictions-2026>
16. Special Purpose Vehicles and Securitization - NBER, <https://www.nber.org/system/files/chapters/c9619/c9619.pdf>
17. SPV: Special Purpose Vehicle - role in project finance - GCAM Investment Group, <https://www.gcamcapital.com/en/articles/project-finance/spv-special-purpose-vehicle/index.html>
18. Project Finance - Special Purpose Vehicle (SPV) - NetZeroCities, <https://netzerocities.app/resource-2369>
19. Special Purpose Vehicle: What is an SPV and Why it's useful - Roundtable, <https://www.roundtable.eu/spv>
20. World Wealth Report 2025 | Digital Strategies for Next-gen HNWI's - Capgemini, <https://www.capgemini.com/insights/research-library/world-wealth-report/>
21. Use of Foundations Over Trusts - Acclime Global Business, <https://global.acclime.com/insights/foundations-over-trusts/>
22. Top Ten Offshore Trust Destinations in 2025, <https://ntltrust.com/news/offshore-trusts-foundations/top-ten-trust-jurisdictions-in-2025/>
23. Trust vs. Foundation: Choose the Best for Estate Planning - Samoa Offshore Legal, <https://samoaoffshorelegal.com/insights/trust-vs-foundation-selecting-the-right-structure-for-international-estate-planning/>
24. Foundation Vs Trust: Which Structure Is Better? - Kevin Crowther, <https://kevincrowther.com/blogs/foundation-vs-trust/>

- 25.Trusts vs Foundations: Which Offers Better Protection for Global Entrepreneurs?, <https://globalwealthprotection.com/trusts-vs-foundations-which-offers-better-protection-for-global-entrepreneurs/>
- 26.Cayman Foundations as a DAO Structure for Digital Assets - Bolder Group, <https://boldergroup.com/insights/blogs/cayman-foundations-as-a-dao-structure-for-digital-assets/>
- 27.Cayman Islands Foundation Registrations Surge 70% for DAOs Ahead of 2026 CARF Rules, <https://www.mexc.co/news/221226>
- 28.Marshall Islands LLC as a DAO Legal Wrapper, <https://www.legalnodes.com/article/marshall-islands-llc-as-a-dao-legal-wrapper>
- 29.Cayman Islands Foundation as a DAO Legal Wrapper, <https://www.legalnodes.com/article/caymanian-foundation-for-dao>
- 30.HOW PILLAR 2 AND INTERNATIONAL TAX REFORMS AFFECT US MULTINATIONAL TAXES - Tax Policy Center, https://taxpolicycenter.org/sites/default/files/2025-04/How%20Pillar%20and%20International%20Tax%20Reforms%20Affect%20US%20Multinational%20Taxes_April2025_Final.pdf
- 31.EU 6th AML Directive: Overview and Business Impact - dilisense, <https://dilisense.com/en/insights/understanding-the-sixth-anti-money-laundering-directive>
- 32.BEPS 2.0: What will happen to Pillar 2? - KPMG International, <https://kpmg.com/se/en/insights/newsletters/taxnews/2025/what-will-happen-to-pillar-2.html>
- 33.Grant Thornton 2026 international tax planning guide | Grant Thornton, <https://www.grantthornton.com/insights/alerts/tax/2025/legislative-updates/2026-international-tax-planning-guide>
34. DNBulletin: Special financial institutions have limited impact on Dutch economy. DNBulletin, 25 oktober 2018. URL: <https://www.dnb.nl/en/news/news-and-archive/DNBulletin2018/dnb379675.jsp>
- 35.
- 36.OECD Pillar Two Side-by-Side System and New Safe Harbors ..., <https://www.mayerbrown.com/en/insights/publications/2026/01/oecd-pillar-two-side-by-side-system-and-new-safe-harbors>
- 37.OECD publishes Pillar Two Side-by-Side System - PwC, <https://www.pwc.com/us/en/ghosts/pwc-oecd-publishes-pillar-two-side-by-side-system.html>

- 38.EU AML Regulations Package: 2025 Key Changes for Luxury Businesses - Bolder Group, <https://boldergroup.com/insights/blogs/eu-aml-regulations-2025-key-changes-for-luxury-businesses/>
- 39.Opening Up Offshore Secrecy | Transparency International UK, <https://www.transparency.org.uk/publications/opening-offshore-secrecy>
- 40.Countdown to new EU beneficial ownership rules: Testing progress on legitimate interest access - Transparency International, <https://www.transparency.org/en/news/countdown-to-new-eu-beneficial-ownership-rules>
- 41.OPENING UP OFFSHORE SECRECY - Transparency International UK, <https://www.transparency.org.uk/sites/default/files/2025-12/Opening%20Up%20Offshore%20Secrecy.pdf>
- 42.Economic substance requirements: changes for offshore entities - Abacus Trust Group, <https://www.abacustrustgroup.com/insights/briefings/economic-substance>
- 43.Navigating the new reality: substance requirements and efficiency in US-EU cross-border tax structuring - RSM Global, <https://www.rsm.global/netherlands/en/insights/navigating-new-reality-substance-requirements-and-efficiency-us-eu-cross-border-tax-structuring>
- 44.The Amended Common Reporting Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters, https://www.ditc.ky/wp-content/uploads/Amended_CRS_Quick_Guide.pdf
- 45.Flaaen A. The Role of Transfer Prices in Profit-Shifting by U.S. Multinational Firms: Evidence from the 2004 Homeland Investment Act. Federal Reserve Board. 2016.
- 46.Friedman M. The Methodology of Positive Economics. In: M.Friedman. Essays in Positive Economics. Chicago, 1958.
- 47.Crypto-Asset Reporting Framework (CARF) and expansion of the Common Reporting Standard (CRS) - Government of Jersey, <https://www.gov.je/TaxesMoney/InternationalTaxAgreements/IGAs/pages/cryptoassetreporting.aspx>
- 48.Hong Kong releases consultation paper on CARF and CRS 2.0, <https://www.pwchk.com/en/hk-tax-news/2025q4/hongkongtax-news-dec2025-12.pdf>

49. Best 13 Countries for Offshore Companies in 2025 - Q Wealth Report, <https://qwealthreport.com/offshore-companies/which-countries-are-the-best-to-register-offshore-companies/>
50. Top 6 Offshore Jurisdictions for Entrepreneurs 2025, <https://globalwealthprotection.com/offshore-jurisdictions-entrepreneurs/>
51. Ranking Offshore Jurisdictions - HTJ Tax, <https://htj.tax/2025/10/ranking-offshore-jurisdictions/>
52. IMPLEMENTATION OF CRYPTO-ASSET REPORTING FRAMEWORK AND AMENDMENTS IN RELATION TO COMMON REPORTING STANDARD IN HONG KONG CONSULTA, [https://www.fstb.gov.hk/tb/en/others/CARF_Consultation_Paper_\(Eng\)_\(finalised\)_\(cln\).pdf](https://www.fstb.gov.hk/tb/en/others/CARF_Consultation_Paper_(Eng)_(finalised)_(cln).pdf)
53. Indicator deep dive: 'patent box regimes' - Tax Justice Network, <https://taxjustice.net/2025/12/02/indicator-deep-dive-patent-box-regimes/>
54. Patent Box Regimes in Europe, 2025 - Tax Foundation, <https://taxfoundation.org/data/all/eu/patent-box-regimes-europe/>
55. Implementation of the modified nexus approach (action 5 of beps) - Gowling WLG, <https://gowlingwlg.com/en/insights-resources/articles/2017/implementation-of-the-modified-nexus-approach>
56. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>
57. Analysis of the 2025 Federal Tax Changes Under the “One Big Beautiful Bill” Legislation, <https://www.bakerlaw.com/insights/analysis-of-the-2025-federal-tax-changes-under-the-one-big-beautiful-bill-legislation/>
58. Offshore Tax Avoidance – ITEP, <https://itep.org/offshore-tax-avoidance/>
59. Modern engineering and innovative technologies Issue 25 / Part 4 - УДК 339.7 OFFSHORIZATION AS A KEY MECHANISM OF SHADOW

- BUSINESS OPERATIONS,
<https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/download/meit25-04-119/5426/1522>
60. METHODOLOGICAL ASPECTS OF TAX PLANNING IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT,
<https://revistagt.fpl.emnuvens.com.br/get/article/download/2722/1491>
61. The Importance of Asset Protection and the Use of Offshore Structures,
<https://www.vestinwolfresearch.com/post/the-importance-of-asset-protection-and-the-use-of-offshore-structures>
62. Explore Offshore Company Benefits for Asset Protection - Astra Trust,
<https://astra-trust.com/offshore-company-benefits-for-asset-protection/>
63. A Global Minimum Corporate Tax and its Impact on Corporations and the Global Economy - Transnational Law and Contemporary Problems,
<https://tlcp.law.uiowa.edu/sites/tlcp.law.uiowa.edu/files/2025-02/Kuehn%20Note%20Final%20%281%29%20%281%29.pdf>
64. Methods of Tax Optimisation with the Use of Tax Havens - ejournals.eu,
https://ejournals.eu/en/journal_article_files/full_text/018eacea-88eb-7218-b52b-d77ec2152db8/download
65. The Rise of Digital Outsourcing: Understanding the Benefits and Trends Shaping the Global Outsourcing Landscape - Tafaseel BPO, <https://tafaseel.ae/the-rise-of-digital-outsourcing-understanding-the-benefits-and-trends-shaping-the-global-outsourcing-landscape/>
66. Base erosion and profit shifting (BEPS) - OECD,
<https://www.oecd.org/en/topics/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html>
67. History of tax havens - History & Policy, <https://historyandpolicy.org/policy-papers/papers/history-of-tax-havens/>
68. The History and Evolution of Offshore Banking Regulations for Americans - WHVP, <https://whvp.ch/blog/the-history-and-evolution-of-offshore-banking-regulations-for-americans>
69. The Evolution of Offshore: From Tax Havens to IFCs - Texas A&M ..., <https://scholarship.law.tamu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2349&context=facscholar>
70. Final Report of the Task Force on Special Purpose Entities. Thirty-First Meeting of the IMF Committee on Balance of Payments Statistics. BOPCOM—18/03. IMF. Washington, D.C. October 24–26, 2018.

71. Controlled Foreign Corporations and Their Foreign Disregarded Entities. Table 2. U.S. Corporations and Their Controlled Foreign Corporations: Number, Assets, Receipts, Earnings, Taxes, Distributions, Subpart F Income, and Related Party Transactions, by Selected Country of Incorporation of Controlled Foreign Corporation, Tax Year 2016. SOI Tax Stats – Controlled Foreign Corporations. IRS. URL: <https://www.irs.gov/statistics/soi-tax-stats-controlled-foreign-corporations#2>
72. Council Directive 2003/123/EC of 22 December 2003 amending Directive 90/435/EEC on the common system of taxation applicable in the case of parent companies and subsidiaries of different Member States. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003L0123&from=N>
73. Damgaard J., Elkjaer T. The Global FDI Network: Searching for Ultimate Investors. IMF Working Paper. WP/17/258. IMF, 2017.
74. Deming E. Quality, productivity and competitive position. Cambridge Mass: MIT, Center for advanced engineering study, 1982.
75. Desai M. A., Hines J. R. Expectations and Expatriations: Tracing the Causes And Consequences Of Corporate Inversions, National Tax Journal. 2002. Vol. 55. P. 409-440.
76. Dharmapala D. What do we know about base erosion and profit shifting? A review of the empirical literature. Fiscal Studies. 2014. Vol. 35. No. 4. P. 421-448.
77. Crawford S., Ostrom E. A Grammar of Institutions. American Political Science Review. 1995. Vol. 89. №3. September.